[illegible]

गाथासप्तशतकम्

४६७

नं ४६१०५
भाषा साहित्यालङ्कार
३३ पत्राणि
कश्मीरी
(अपूर्ण:)
... कविलिपाइत०

पत्र ३३

रसविलास

८५०

श्रीगणेशाय नमः ॥ पत्युरूपते रोषारुणप्रतिमासंक्रान्त गौरीमुखचंद्रं ॥ गृहीतार्घ्य पंकज
१ मिव संध्यासलिलांजलिं नमत ॥ १ ॥ अमृतं प्राकृतकाव्यं पठितुं श्रोतुं ये न जानंति ॥ कामस्य
तत्त्वचिंतां कुर्यांर्वलिते कथं न लज्जंते ॥ २ ॥ सप्तशतानि कविवत्सलेन कोट्यामध्ये ॥ शालिवा
हनेन विरचितानि सालंकाराणां गाथानां ॥ ३ ॥ पत्युर्यन्निश्चलनिस्पंदा विसिनीपत्रे राजते बला
का ॥ निर्मलमरकतभाजनपरिस्थिता शंखशुक्तिरिव ॥ ४ ॥ तावदेव रतिसमये महिलानां विभ्रमा
विराजंते ॥ यावन्न कुवलयदलसदृशानि मुकलंति नयनानि ॥ ५ ॥ नवदोहदमात्मनः प्रणा
यसे २ कुरवकस्य ॥ एवं खलु सुभगा सुहसति वलिताननपंकजं जाया ॥ ६ ॥ ताप्यंते अशोके
लीलित वनितादयितविरहे ॥ किं सहते कोपि कस्यापि पादप्रहारं प्रवचन् ॥ ७ ॥ स्वश्रुत्तथा रम
णीयं अस्माकं ग्राम्यस्पमंनीभूतं ॥ लूनं तिलवाटीसदृशं शिशिरेण कृत्तं विसिनीखंडं ॥ ८ ॥ किं रो
दसि अवनतमुखी धवलायमानेषु शालिक्षेत्रेषु ॥ हरितालमंडितमुखी मानेषु शालिनटी शिवः
वषणवाटिका जाता ॥ ९ ॥ सखि वईद्दृश्ये वगतिः मारुद्दिहिति र्यग्वलितमुखचंद्रं ॥ एषा वाल १
ककटीतंतुकुटिलानां प्रेम्णां ॥ १० ॥ पादयतितस्य पत्युः पृष्ठिपुत्रे समारूढे ॥ दृढमनुदूना
या अपि हासा गृहिण्या निष्क्रांतः ॥ ११ ॥ गृहिण्या महानसकर्मलग्नमषीमलिनतेन हस्तेन ॥

पश्यं मुखं हस्पते चंद्रा चुस्थांगतंपत्य ॥१२॥ सत्यं जानाति द्रष्टुं सदृशो जने युज्यते रागः ॥ श्रि
यातोनत्वो भाति व्यामिमरलमपि श्लाघनीयस्याः ॥१३॥ रंधन कर्म निपुणे के मा त्वं कुध्यास्व
रक्तपाटलसुगंधं ॥ मुखमारुतं पिबं धूमायते शिखीनप्रज्वलति ॥१४॥ अमृतमयागगन
शेखररजनीमुखतिलकं चंद्र हे स्पृशेः ॥ स्पृष्टो येः प्रियातमो मामपि तैरेवकरैः ॥१५॥ किं कि
ते प्रति भासते सखीभिरिति स्पृष्टायामुग्धायाः ॥ प्रथमं मोहुतदोलन्याः केवलं रम्यितं गता
दृष्टिः ॥१६॥ एष्यति स पि प्रविनो ॥ अहं कुपिष्यामि सोपि अनुनेष्यति ॥ इति कस्यापि फल
ति मनोरथानां माला प्रियतमे ॥१७॥ दुर्गतकुटुंब कृष्टिः कथं न मया धौतेन सोढव्या ॥ दयि
प्रसरत्सलिलेन पत्रपतरुदितमिकवपटेन ॥१८॥ को वाम्रकिसलयवर्णो कातए
किउन्नामिताभ्यां कर्णाभ्यां ॥ हृदये स्थितं गृहं व्रजन्ध वलत्वमा मुहि ॥१९॥ अलीकप्र
सुप्तकविनिमीलिताक्ष देहि हृतमध्यावकाशं ॥ गंडउपरि चुंबनपुलकितांगपुन श्चिरयि
ष्य ॥२०॥ असमाप्तमंडनैव व्रजगृहतस्यकौतूहलसा ॥ अतिक्रांतहलहलकस्यपुन्नि
चित्तेन लग्नं व्यक्ति ॥२१॥ आदरप्रणामितोष्ठं अघटितनासमसंहति निदिलं ॥ वर्णे
घृतलिप्तमुखास्तस्यापरिचुंबनस्मरामः ॥२२॥ आज्ञा शतानि ददती तथा स्मरत्तेहर्ष

विकसितकपोलमभाते प्यवनतमुखी असौ सत प्रियां न दधा ॥२३॥ प्रियविरहो अप्रिय
२ दर्शनं च गुरुखली ह्य अपि दुःखे ॥ य यात्व कार्यसेतस्मिन्न मो आभिजात्ये ॥२४॥ एकापि सा क्रोध
रोनदृतिगंतु प्रहाक्षिणं वलनू ॥ किं पुनर्वाष्पाकुलितं लोचनयुगलं प्रियतमायाः ॥२५॥ नकु
र्वंत्येव मानं — — न्ताम्सुसुखसुप्त हर विबुद्धंतां ॥ शून्याकृत पार्श्व परिमिन शावे दृनां यदिदि
जानेति ॥२६॥ — शाय कुपित योर्द्वयोर प्य लीक प्रसुप्त योर्मानवतोः ॥ निश्चलनिरुद्धनिश्वा
सदत्तकर्णयोः कः पुरुषार्थः ॥२७॥ नवमउताप्रहारमरयांगे यत्र यत्र क्षुति देवरो दातुं रोमाञ्च
दंडुराजिस्तत्र तत्र दृश्यते वध्वाः ॥२८॥ अद्य मया ते न विना अनुभूतसुखानि संस्मरंत्या ॥
अभिनवमेघानां रवो निशामितो वध्यपटह इव ॥२९॥ निःक्रियजायाभीरुकदुर्दर्शनम्नि
वकीटसदृग्ग्रामो ग्राम्यणीनंदन तव कृते तथापि तनूभवति ॥३०॥ प्रहार प्रलमार्गविश्रा
मेजाक्रक्षेत्रेण त्वमतिशयनीयं ॥ ग्रामणीपुत्रस्यारसि पश्नी पुनस्तस्य मुखं रचयिति ॥३१ ।शिवः
॥असौ संभावित मार्गः सुभगत्वयैव केवलं निर्व्यूढ ॥ इदानीं हृदये न्यदन्यद्वाचि लोकस्य २
॥३२॥ उष्णानिश्वसनं किमिति मम पराङ्मुखा शायाना अद्य ॥ हृदयं प्रदीप्यानुगम्येन प्रेक्ष्य
प्रदीपयसि ॥३३॥ तवविरहविकारकातस्यानिपतद्बाष्पमलिनेन ॥ रविरप्यश्रिखरध्व

जने यमुरेवेन स्नापैवन प्राप्ता ॥३४॥ देवस्य: प्रुद्रमनसः कुचेलेधूर्निजयकुचलिषि
तानि॥ दिवसंकथयप्तिरामानुलैस्नसो मित्रचरितानि॥३५॥ चत्वरगृहली प्रियदर्शनाच
तरुणी प्रोषितापतिका च॥ असतीप्रति वेषिणी च दुर्गताचनरवलुखंडितशीलं॥३६॥ ज
लावर्तभ्रमाकुलस्फुटितकेसरोगिरिनद्याः पूरणदरमग्नोन्मग्ननिर्मग्नमधुकरो ह्रियते वेदंव
॥३७॥ अभिजातिमानिनो दुर्गस्यछायां पृत्सूरक्षंति॥ निजवांधवभ्युःचुंध्यातिगृहिणीवि
भवेनागलुन्न्यः॥३८॥ स्वधीनेपिप्रियतमे प्राप्तेस्वसूणेन मंडितात्मा॥ दुर्गतिप्रोषितपतिकं
प्रतिवेशिनीस्यापर्यंत्सा॥३९॥ सववसतिरितिहृदयमाभ्यां हृष्टःस्त्वमिति अक्षिणी॥ नव
विरहरूपानीतितस्या अंगान्यपि प्रगयांति॥४०॥ सद्भावस्तेहभक्तेर केरज्यतद्यसुतमिदं
॥ अन्यहृदयेपुनर्हृदयं वद्धीयतेतज्जनोहसति॥४१॥ आरभमानस्य ध्रुवं लक्ष्मीर्मरणं वाभ
वतिपुरुषस्य॥ तन्मरणमनारंभे भवतिन लक्ष्मीपुनर्भवति॥४२॥ विरहानलः सह्यत आसा
वंधनवद्भभजनस्य॥ एकग्रामप्रवासो मालमरणं विशेषायति॥४३॥ स्मरति यातिप्रियाहृ
दयेन्यं महिलानंरमयमाणस्य॥ दृष्टसदृशेगुणे असदृशेगुणे अदृश्यमाणे॥४४॥ नदीपूर
सदृक्षौयौवनेअतिप्रोषितेषुद्दिवसेषु॥ अनिवृत्तासुरात्रिषुपुत्रिषुपुत्रकिंदग्धमानेन॥४५॥

कल्पेकिलखरहृदयैर्दैः प्रवस्यतिप्रियइतिश्रूयतेजनेन॥ तथाभगवतीवर्द्धस्वनिशेतथातस्य
३ कल्पमेवनभवति॥४६॥ भविष्यत्पथिकस्यजायपुनर्दर्शनप्रश्नजीवधारणरहस्यं॥ पृच्छंती
भ्रमतिगृहंप्रियविरहनशीलाः॥४७॥ अन्यमहिलाप्रसंगंहेदेकुरुष्वास्माकंदर्पितस्य॥ पु
3 रुषाएकांतरसानपलुदोषगुणौविजानंति॥४८॥ स्तोकमपिननिस्सरतियमध्यांक्रूपश्यपश
रीरतल्पनिलीना॥ आतपभयेनस्वायापितस्यपथिकविंनविश्राम्यसि॥४९॥ सुखपृष्ठक
जनंदुर्लभमदूरादस्मोकमानकन्॥ उपकारकज्वरजीवपिनयनयत्त्वकृतापराधोसि॥५०॥
आमज्वरोमेमंदोथवानमंदोजनस्यकाचिंता॥ सुखपृष्ठकसुभगसुगंधनागंधशीलांस्पृशु॥
५१॥ शिखिपिच्छसुललितकत्रोवपनोरुविनिमीलिनाक्षु॥ दयपुरुषाय्यितवविश्रामशीलेना
रिपुरुषाणांपुदुःखं॥५२॥ प्रेम्णोविरोधितस्यप्रत्यक्षदृष्टव्यलीकस्पउनकस्पेवतापितशी
तलस्यविरसोरसोभवति॥५३॥ वज्रपवनातिरिक्तंपत्युश्रुत्वासिजिणीघोषं॥ प्रोसितानिव शिवः
घासहृग्वंदीनामपिअस्तीणि॥५४॥ वंघकालगर्जनशीललज्जाशानिपतनप्रतिरवएशः॥ ३
पस्युर्धनूरवाकांस्पएण॥ लेरोमांचंकिमुदावहसि॥५५॥ सहतेसहतइतितथातेनरमितासु
रतइतिदुर्विदग्धेन॥ प्राम्लाननिशिरीषानिवयथस्याजातान्यंगानि॥५६॥ अगणितशेषयु

वक्राचालककंतिक्रांतल्लोकमर्यादा अथसाभ्रततिदिङ्मुखप्रसारिताक्षीलवकृतेन ॥५७॥
अद्येवप्रोषितउज्जागरोजनस्याद्येव ॥ अद्यैवहरिद्रपिंजराणिगोदावर्यास्तीराणि ॥५८॥ अ
सदृशचित्तेदृवसुह्यमानाः प्रियतेमविषमच्लीले ॥ नकथयतिकुटुंबविघटनभयेनतनुकाये
नेस्नुषाः ॥५९॥ न्चितानीलदर्पितसमणमेकृतमन्युकानिस्मृत्वा ॥ शून्यंकस्त्रहायमानोस
खीभीरुदितापुनर्हसिता ॥६०॥ हृदयस्थैः सममसमाप्राप्यपिपथासुखयंति ॥ कार्याणि
मान्येननतथाइतरैः समाप्यान्यपि ॥६१॥ स्फुटितसुक्तिसंपुटनिलीनहालाहलस्याग्र
पृथुनिभं ॥ पक्वाम्रास्थिविनिर्गतकोमलमाम्रांकुरंपश्यत ॥६२॥ पनूपपटल्लोत्तरावतीर्ण
निजंतंतूर्द्धपादप्रतिलग्नं ॥ दुर्लक्ष्यसूत्रग्रथितेकवलकुलंकुसुममिवमर्कटकं ॥६३॥ उप
रिदरदृष्टशंकुनिलीनपारावतानांविरुतैः ॥ निस्तनितिजातवेदनंमूलाभिन्नमिवदेवकु
लं ॥६४॥ यदिभवसितस्यनप्रियाअनुदिवसंनिभःसेहरंगेः ॥ नवसूतपीतपीयूषमतमहि
षीवत्सेववर्धिष्यसि ॥६५॥ हेमंतिकास्वतिदीर्घासुरात्रिषुत्वमसिचविनिद्रा ॥ हेमंतिका
स्वतिदीर्घासुरात्रिषुत्वमसिचविनिद्रा ॥ चिरप्रोषितपतिकेनसुहृद्यदिवास्वपिषि ॥६६॥
यदिकर्दमभयप्लुतपदमिदमध्वसयावपदेदत्तं ॥ तत्सुभगकंठकायमानमंगमिदानींधिव

वल्लसि ॥६७॥ क्षामक्षामत्वेन शोभजे प्रभाते पूर्णिमाचंद्रः ॥ अंतर्विरसस्य सकामो संप्रदानस्यप
४ रितोषः ॥६८॥ पाणिग्रहण एव पार्वत्या ज्ञानं सखीभिः सौभाग्यं पशुपतिर्वासुकिकंक
णपसीरिते दूरं ॥६९॥ ग्रीष्मे दवाग्निमषीमलिनानि स्पृदृश्यंते विंध्यशिखराणि ॥ अभ्यसि
हि प्रोषितपतिके न भवंति नवप्रावृडभ्राणि ॥७०॥ यावन्मात्रं शक्यते निवेदुं देहि तावन्मा
त्रं प्रणयं ॥ न जनो निर्वृतप्रसाद दुःखसहनक्षमः सर्वः ॥७१॥ बहुवल्लभया भवति वल्ल
भा कथमपि पंचदिवसानि ॥ सा किं षष्ठं मृगयते कतोमिष्टं च बहुकं च ॥७२॥ पथपसनि
ध्यापत्यं गावकांशं ममानिमिषाक्षः ॥ प्रक्षादयामि चलंतं दृष्टुं मिचते न दृश्यमानः ॥
७३॥ हृदयमसुदूना याअभिगृहीदयिते सप्रक्षध्यमस्याः ॥ अपसरीत वालुकामुष्टिरिव
मानः सुरसरायमाणः ॥७४॥ पवनपप्रसारागमरकतसंवलिजानमस्तलादवतरंति
निभश्रीकंठमयपथवकंठि कीररिंछोलिः ॥७५॥ नापि नथाविदेशावासौ दोर्पत्तं समज शिवः
नयति संपापं ॥ अशंसितार्थविमनायस्मणस्तस्याग्रहीनिवर्त्तमानः ॥७६॥ धम्मिना ४
वने षुत्लोम्राभिरक्षितः पथिकः ॥ नगरोषितो न षेधते सानुशयेनेव शीतेन ॥७७॥ प्रम
रान स्तस्याग्रहीताधरधुतशीर्षप्रचक्षणेन शीत्नालंकाकुलितं ॥ वदनं परिमल्लनरपलि

तन्भ्रमरालिप्रकीर्णकमलमिव ॥७८॥ कटु सलिलस्नानप्रसाधितानां क्षणवासरेसप
त्नीनां ॥ पुत्रवत्या मम सुनानादरेण कथितसो भाग्यं ॥७९॥ स्नानहरिद्राभूतां तरुणेजा
स्यानिजातं नवलपस्य शोधनीयं तिक्षुद्रका पृष्ठकं टकेन कं करिष्यति कृतार्थं ॥८०॥ अ
दर्शनेन मम अपैत्यति दर्शनेनाप्यपैति ॥ पिशुनजनालिंगितं नाप्यपैत्येवम वाप्यपैति ॥
८१॥ अदर्शनेन मम हिलाजनस्यातिदर्शनेन नीचस्य ॥ मूर्खस्यपि शुनजल्पितेनाप्यपैत्ये
वमेवातिपिरखलस्य ॥८२॥ उत्पतिताभ्यां दुःखमास्यंते उन्नते भूत्वा ॥ इति चिंतयन्तो
मन्येस्तनयो हृष्णं मुखं जातं ॥८३॥ स तव कृते सुंदरी तया क्षीणः सुमहिलो हालिक
पुत्रः ॥ तथा तस्य मत्सरिण्यापि हृत्स्नजायया प्रतिपन्नं ॥८४॥ हासिल्पवना व्याप
त्सुभगसुखयस्य स्याकं हृदयानि ॥ निकेतवेन पासं गिलिता सिंनिर्वृतः स्नातसां ॥८५॥
हासिल्पेननाप्याएवं प्रहारधानहेस्तं मुखमारुतेन वीजयन् ॥ सोपि हसंस्तामयोगट
हीतो द्वितीयेन कंठे ॥८६॥ मुखमारुतेन त्वं कृष्ण गोरजो राधिकाया अनयन् ॥ एता
सां वल्लवीनामन्यासामपि गौरवं हरसि ॥८७॥ अवलोकितमानपरा ऽमुष्य सुरवा
आगच्छतो मानिनि निप्रियस्य ॥ पृष्ठपुलकेन मम स्तव कथयति संमुखस्थितहृदयं ॥८८॥

जानन्नपि ज्ञायय यत्नं अनुनयविसर्जितयानपरितोषं ॥ विजनेपि विनयावलंबनं सैव कुर्व
५ ती ॥ ८९ ॥ किं जावल्लुलिता पश्य चाकरोषि कपिरिष्यसि सुभगेदानीं ॥ अपराधानामलज्जो
शील शंसक तरे क्षम्यतां ॥ ९० ॥ गायायंति ये प्रभुत्वं कुपिता दासा इव ये प्रसादयन्ति ॥
तएव मिथिता नाथप्रियाः शेषाः स्वामिन एव वरकाः ॥ ९१ ॥ तदाकृतार्थं मधुकर रम
से न्यासु पुष्पजातिषु ॥ बद्धफलभारगुर्वा मालत्यां मिदानीं परित्यजसि ॥ ९२ ॥ अवित्
तृष्णे स्खली येन तत्क्षणं मातुलितेन हृदयेन स्वयमपीतेन मद्यपानी येन तत्क्षैव नापगता
॥ ९३ ॥ सुजनो यं देशमलंकरोति तमेव रक्षति प्रवसन् ॥ ग्रामासन्नो न्मूलितमहीव
टस्थान सदृशं ॥ ९४ ॥ स नाम संस्मवते प्रभ्रष्टोपक्षणमपि हृदयात् ॥ सैव स्मर्तेऽस्य
कृतं गतं च प्रेमनिरावलंबं ॥ ९५ ॥ न्यासमिव सा कपोले अद्यापि तव तेदं मंडलं वा
लाङ्गिन पुलकवन्ति वेषपरिगतं वहति वराकी ॥ ९६ ॥ दृष्टानूता आघ्राता सुरादृक्षि शिवः
णानिलस्सोढः ॥ कार्यस्यापि वधुरक्षा निमातुलिते कावद्वजभाकस्य ॥ ९७ ॥ रमयत्वा परम ५
पिगतोपदावगूहितुं ॥ प्रतिनिवृत्तः अहं प्रोषितपतिके वत्तक्षणं सप्रवासी वा ॥ ९८
॥ धन्या वधिरा धाः स्तएव जीवति मनुष्यलोके ॥ नम्श्रण्वंति पिशुनवचनं खलु ना॥

कस्मिन्न प्रेक्षन्ते॥ अविरलप्रेमप्रसरणीयं समदुःखं वितीर्णसद्भावं॥ अन्योन्यहृदयलग्नं
पुण्यैर्जनो जनं लभते॥९९॥ दुःखं ददत्यपि सुखं जनयति यो यस्य वल्लभो भवति॥ दयि
तनखदूनयोरपि वर्द्धते स्तनयो रोमाञ्च॥१००॥ रसिकजनहृदयदयिते कविवत्सल
प्रमुखसुकविनिर्मिते॥ सप्तशतके समाप्तं प्रथमं गाथाशतमेतत्॥१॥ करयुगग्र
हीनयशोदास्तनभरिवेशिताधरदलस्य॥ संस्मृत्य पाञ्चजन्यस्य नमत कृष्णस्य रोमा
चं॥२॥ धृतो२ विगलन्तु प्रदेशाः प्रियसखीभिर्दीपमानः॥ मकरध्वजबाणप्रहारज
र्जरितस्या हृदये॥३॥ तटसंस्थितनीडेकान्तडिंभरक्षणैकदत्तमनाः॥ अगणितविनि
पातभया पूरेणसमं वहति काकी॥३॥ बकुलपुष्पभरावनामितभूमीगतशाखस्पृश्यु
विचिन्विं॥ गोदावरीतटविकटनिकुंजमधूकशानैर्गलितं व्यासि॥४॥ निपाश्चिमान्य
सती दुःखालोकानि मधुकपुष्पाणि॥ चिन्तापावंधोरिवास्थानिरोदनशीलासमुत्थि
नोति॥५॥ हे हृदयस्य च स्मरित्वा आत्मरयहृपमाणादीर्घदारुवत्॥ स्थाने स्थानएव
गलन्त्केनापि लक्ष्यसे॥६॥ यत्तस्या अधररागो रात्र्यावुद्वासितप्रियतमेन॥ सएव प्र
भाते सलीनयनेषु संक्रान्त॥७॥ गोदावरीतटस्थितं प्रेक्ष्य गृहपतेसुनं हलिकस्नुषा

६

आरब्धा अवतरितुं दुखोत्तारयापरस्या ॥८॥ चरणावकाशनिग्रहणस्पृतसम्भ्रमो
नायतः ॥ पादं गुल्फावेष्टितके शाद्वाकर्बलसुखं ॥९॥ पाटपत्सलभट्टत्रमिवपश्यतकु
ग्रामदेवकुलद्वारि ॥ हेमंतकालपथिकोनिवर्तितपालालाग्निः ॥१०॥ इदानीं वारयतिज
नस्तदानीमहदुस्वभः कुत्रगतः ॥ यदाविशामिवजातं सर्वांगप्रसरणशीलं प्रेम ॥११॥ कम
लाकरानमर्दितानहंसा उड्डापितानच पितृथंसः केनापिग्रामतडागेऽभ्रमुत्तानितंक्षि
प्तं ॥१२॥ केनमम्मेमग्रमनोरथेनसंस्नापितं प्रचासमिश्रुतिः सविषालीवालसायं
तेयेनवृध्वाअंगानि १२ अपापिवलोदामोदरइतिकिमजल्पितेयशोदया कृ
ष्णमुखप्रेषितोसानिभृतंहसितंव्रजवधूभि १३ जेविरलाःसत्पुरुषायेषांस्नेहो
भिन्नमुखरागः अनुदिवसवर्द्धमानः ऋणमिवपुत्रेषु संक्रांति १४ नर्तनश्ला
घनव्याजेनपार्श्वसंस्थितानिपुणगोपीसदृशगोपीनांचुंबतिकपोलप्रतिमागतंकृष्णं ।शिवः
॥१५॥ सर्वत्रदिशामुखप्रसृतेरम्योन्यकटकलग्नेः ॥ लवमिवमुंचतिविंध्योमेर्वसि ६
द्यमाने ॥१६॥ आलोकयंतिपुलिंबाः पर्वतशिखरेस्थिताधनुर्निबरण ॥ हस्तिकुले
रिवविंध्यपूर्यमाणंनवाभ्रे ॥१७॥ वनदवभषीमलिनांगोराजतेविंध्योघनेर्घरागेन

प्रसो॥क्षीरोदमंथनोक्षलितमुग्धसिकइवमधुमथनः॥१८॥वंध्यानिहलवांधवमि
मनसापिवीरइतिचोरयुवा॥अनुरागेनमलोकितोगुणेषुकेमत्सरंवहति॥१९॥अ
द्यकत्तमोपिदिवसोव्याधवधूरूपयौवनोन्मत्ता॥सौभाग्यंधनुस्तस्सणछलेनरथ्या
सुविकिरति॥२०॥उक्षिप्यतेमंडलिमारुतैर्महांगनछायाः॥सौभाग्यध्वजपताकेवपश्य
तधनुस्तत्सणरिच्छोली॥२१॥गजगंडस्थलनिर्वर्षणमदमालिनीकृकरंजशाखाभिः
आगच्छतोकुलगृहात्ज्ञातेव्याधापत्तिमरणं॥२२॥नववधूप्रेमतनूकृतःप्रणयंप्रथ
मगृहिण्यारक्षन्॥अलिखितदुराकर्षमपिनयत्सरण्यंधनुर्व्याधः॥२३॥हासितोजन
नूपमलनयाप्रथमप्रसूयमानया॥वद्दजभरागेनालंममेतिवहुशोभणंत्सा॥२४॥केनवर
हितंप्रेमनास्त्येवमानुलिमानुषेलोके॥अथभवतिकस्यविरहोविरहेभवतिकोजी
वती॥२५॥अश्चर्यमिवनिधिरिवस्वर्गराज्यमिवामृतपानमिव॥आसीदस्माकंतन्मुहू
र्तंविनिवसनदर्शनंतस्याः॥२६॥सातववद्धभात्वमसिममदृष्टोमितस्यास्तवाहं॥
वालकस्फुटंमेमेप्रेमरवच्छुवहुविकारमिति॥२७॥अहंलज्जालुत्तस्यचोन्मत्सराणि

डोमालिसरवीजनेपि अनिपुणोऽस्ना भिषियापरागेण ॥२८॥ मधुमासमारुताहतमधुक
८ रझंकारनिर्भरे रणेपि गायति विरहाक्षराबद्धपथिकमोहनं गी ॥२९॥ तयामानोमानध
नयातयैवमवधरमनुबद्धः ॥ पश्चात्तस्या अनुनीय प्रिय एका ग्राम एव घोषितः ॥३०॥ आ
7 लोक एव सूरे गृहिणीगृहस्वामिनो गृहीत्वा ॥ न छिन्नोपि पादौ प्रक्षालयन्ति हसंती हसवः
॥३१॥ व्याहरतु मासखः तस्याः गोत्रेण किमत्र भणिजनः ॥ स्थिरप्रेमा भवतु मूतलत्रापि
मा किमप्येनेभणत ॥३२॥ रूपमक्ष्णोः स्यतं स्पर्शोंगे बुजल्पितं कर्णे ॥ हृदयं हृदयेन समं वि
योजितं किमत्र दैवेन ॥३३॥ शयने चिंतामपहृत्वा प्रियं निमीलिताक्ष्या ॥ आत्मोपगूढप्रशि
थलवलयाभ्यां पाणिभ्यां ॥३४॥ पूरिभूतेनापि दिवसं गृहह रभ्रमणशीलेनान्यकार्ये
चिरजीविते नानेन सपितस्मोदधिकोपेन ॥३५॥ वसति यत्रैव खलः पोष्यमाणस्नेहदा शिवः
नैः ॥ तमेवालयं दीपमिवाचिरजीविते यूति ॥३६॥ भवत्यपि निष्पाल्लैवक्षु न दुर्लभ वति ८
क्षुपणपुरुषस्य ॥ ग्रीष्मातपसंतप्तस्य निजकक्षायेव पथिकस्य ॥३७॥ स्फुरिते वामाक्षि
त्वपि पद्ध्यष्यति सप्रियोद्यतेसु चिरसमीक्ष्यदक्षिणं ॥ त्वयावित्यहं संप्रलोकयिष्यामि ॥३८॥

शुनकप्रचुरे ग्रामे हिंडंतीत व हृते सा बाला पाशकसारी व गृहं गृहेण कदापि खादिष्यते
॥३९॥ अन्यमन्यं कुसुमरसं यत्किल सदृक्षमिति मधुकरं पातुं। तन्नीरसानां दोषः कुसुमा
नां नैव भ्रमरस्य ॥४०॥ रथ्याप्रकीर्णनयनोत्पलां त्वां सा प्रतीक्षते अगस्ते ॥ द्वारनिहिता
भ्यां द्वाभ्याममपि मंगलकलशाभ्यां स्तनाभ्यां ॥४१॥ यावद्वृद्धिया वर्धते तावत्क्षीणं याव
त्क्षीयते गं तावन्निश्वसितं वराकया यावन्निश्वासा प्रभवंति ॥४२॥ समसुखदुःखपरिव
र्द्धितयोः कालेन रूढप्रेम्णोः दंपत्योर्म्रियेत यत तत्खलु जीवति इतरन्मृतं भवति ॥४३॥ हरि
ष्यति प्रियस्य नवचूतपल्लवः प्रथममंजरीसनाथः ॥ मा रुदिहि पुत्र प्रस्थानकलशमु
खसंस्थितेनामुं नं ॥४४॥ पुः कथमपि मम सखीभिः कुतूहलत्वात्प्रेषितो हृदये समानोभ्व
र्यकामुकदेहस्थो प्रियेन हृदयः ॥४५॥ सखीभिर्भण्यमाना स्तने लग्नं कुसुंभपुष्पमि
ती मुग्धवधूर्हसन्ती स्पृशते प्रस्फोटयंती नखपदानि ॥४६॥ उन्मूलयंतावद्धृदयं इमानि रत
व्विरज्यमानाय । अवधीरणवशविशं वक्रवल्लभ वयं तान्यर्द्धरक्षानि ॥४७॥ न मुंचति
दीर्घश्वासान् रुदंति चिरं न भवति चिरं नु भवंति कृशितः ॥ अधन्यास्ता यासां चक्रुवल्लभ
वल्लभो न त्वं ॥४८॥ निद्रालसपरिघूर्णनशीलतारं च्वलदद्धृतीरकालोकः ॥ काम

स्यापि दुर्विषहदाहहि निपाताः शशिमुखाः ॥४९॥ जीवितशेषयागमिता कथं वाथमपि
८ प्रेमदुर्गंधिः ॥ इदानीं चिरमेदग्धा हृपमारज्यः कुत्रापि ॥५०॥ वरास्त्रयानस्वनिरीक्ष्यले
गुरकयौवनोत्तुंगं ॥ प्रतिमागतनिजनयनोत्पलार्चितं भवति स्तनपट्टं ॥५१॥ तंनमत
यस्यवक्षसि लक्ष्मीमुखं कौस्तुभेत्रांतं ॥ हृश्यते मृगपरिहीनां शशिबिंबरूव ॥५२॥ मां रु
प्रतिपक्षसुरवं अनुनय प्रियं प्रसादले ॥ श्रुतं अतिगरहीतगुरुकमानेन पुत्रराशिरि
वसीणा भविष्यति ॥५३॥ विरहकरपत्रः दुःसहपाद्यमानेनस्या हृदये ॥ अश्रुवज्जल
मलिनं प्रमाणसूत्रमिव भाति ॥५४॥ दुर्निक्षेपक त्मेतत्पुत्रक मास्ताहं करिष्यसि ॥
अत्र नहितानि मन्मेहृदयानि पुनर्नेत्रम्यंते ॥५५॥ विनिरतरतापि वधः सुरतविरामः
स्थितिमजानती ॥ अविरतहृदयान्मरपि किप्यस्तीति चिंतयति ॥५६॥ नंदंतु सुरतसर
भसत्वरस्थायहरानि ॥ सकललोकस्य ॥ गुवहुकेन वमार्गविनिर्मितानि वश्यावनितानां शिवः
प्रेमाणि ॥५७॥ अप्राप्तं दुःखः किमां हृष्टेति पृच्छति हसन् ॥ प्राप्तुहितावच्चलचिंतं प्रियज ८
नतत्र्यस्यामि ॥५८॥ अवधीर्य सखीजल्पितानि ये यां कृते न रमितो ॥ सिएत्तानि तानि
सौख्यानि संशयो पो पै जीवस्य ॥५९॥ ईर्ष्यालु पतिस्तस्याः रात्रौ मधूकं न दासासुच्छेत्तुं ॥ उ

च्छिन्नो स्वात्मनैव मा तरु त्वमनुस्वभावः ॥६०॥ वल्लाराकृष्टवस्त्राञ्चितिप्रस्थिते मंथरत्वं व्रजविं
तयस्मिस्तनभरायास्मितमध्यस्यापि न भंगं ॥६१॥ ऊर्द्ध्वाक्षः पिबति जलं यथा यथा विरलांगुलिश्छि
द्रं पथिकः प्रयापालिकापि तथा तथा धारां तनुकामपि तनुं करोति ॥६२॥ भिक्षाचरः प्रेक्षते
नाभिमंडलं सापि तस्य मुखं चंद्रं ॥ प्रचचरङ्ककरं केह्रौ ॥ द्वयोरपि काका विलुंपंति ॥६३॥ ये
न विना न जीव्यते ऽनुनीयते स कृतापराधोपि ॥ प्राप्तेपि नागरदाहे भरण कस्य न वल्लभो गिः ॥
६४॥ वक्रं कः प्रलोकयतां तस्य कथ्यतां सुखं दुःखं वा ॥ केन समं वाहस्पतां पारम प्रचुरे हतग्रामे
॥६५॥ कार्पासक्षेत्रपुण्याह्नमंगलं लांगले कुवेश्याः ॥ असमसामनोरथं गर्भिण्या हस्तः परपरा
यत ॥६६॥ पथिकस्वेदनशंकालुकाभिरासतीभिर्वोहल्लपत्रस्य ॥ आतपलीन निभृतं वटस्यासि
क्तानि पत्राणि ॥६७॥ भंजतोपि तव स्वर्गगामिनो नदी करंज शाखाः ॥ पादाविघाप्यधार्मिक भर
णकथं धरणीमेव स्पृशतः ॥६८॥ अस्तु तावन्मनोहरं प्रियाया मुखदर्शनमतिमहार्घं ॥ तद्ग्रा
मक्षेत्रसीमापि दृष्टा तिरोहिता सुखयंति ॥६९॥ निःकर्मणोपि क्षेत्रात्सामरो नैव व्रजति वसति
॥ मृतप्रियजाया शून्यीकृतगेह दुःखं परिहरन् ॥७०॥ ऊं ऊवावातो न्वरणितगृहविवरमस्या
वर्तमानसलिलधाराभ्यः ॥ कुड्यालिखिता च धिदिवसं रक्षति वरस्त्रीकरतलाभ्यां ॥७१॥

गोदावरीनद्याकक्षे च वनराजिकायाः पत्राणि॥ उत्पततिमर्कटकाशमेउद्ववहंति॥७२॥
२ गृहपतिनाम्नस्तस्मै रिवुह दूं टारामच्चिरमूत॥ वर्षशतानि नीत्वानंतरमार्यो गृहे वद्धं॥७३॥
शिशिषिपिच्छावतंसावैधूर्ताधस्यगर्वशीभ्रमति॥ गजमौक्तिकरचितप्रसाधनानांमध्येसप
त्नीनां॥७४॥ वक्राक्षिप्रेक्षणशीलानांवक्रभ्रमणशीलानां॥ वक्रहासशीलानांपुत्रकपुल्पे
:प्रियोभवति॥७५॥ भ्रमधार्मिकविश्रब्धःशुनकोद्यमानितःस्नेह॥ गोदावरीतटवि
कटनिकुंजवासिनादृप्तसिंहेन॥७६॥ वातेरभेनभस्तमस्त्रिकर्णपूरोस्तक्रूरजसा॥ पू
त्कर्तवन्नचित्तस्थंच्चुवनकोसिदेवानां॥७७॥ स्वरिवदूनयंतिकंदवकालेयथामांत
यानशेषकसुमानि॥ नूनमेषुदिवसेषुवहतिकुट्टिका॥ धनुःकामः॥७८॥ नाहंदूतीनत्वं
प्रियइकोस्माकमत्रव्यापारः॥ साम्प्रियनेतवायशस्तेनधर्मोक्षरंभणामः॥७९॥ त
सामुखवातवमुखंतवमुच्चममचरणयोः॥ हस्ताहस्तीकयागतातिदुष्करकारकस्तिल शिवः
कः॥८०॥ श्यामायाःश्यामस्नायतऽर्द्धक्षिप्रलोकनशीलायामुखशोभा॥ जंबूदलवालेव २
तूसभ्रमणशीलहालिकपुत्रे॥८१॥ दूतिकमेवकुशलाकर्कशामृदुकानिजानीशेवकुंकं
दूयितिपांडुरंयथानभवतितत्त्वंकरिष्यसि॥८२॥ महिलासहस्रभृतेनचहृदयेसुभगस्था

नमसभमानोपयाति अनुदिवसविती र्णगुरुसंतया॥ प्रच्छुन्नं पायशंके वरयामन्नामहृद
यात॥८४॥ अनुकनाहं कुपिताः वग्रहस्तघमुधाप्रसादयंति॥ तवमनुसमुत्पादकेनममममा
नेनापिन कार्यं॥८५॥ दीर्घाघ्रप्रचुरनिश्वासप्रतापितो वाष्पसलिलपरिषिक्तः॥ साध
पश्यन स्वजन्नवलमिवतस्या अधरस्तव वियोगे॥८६॥ शरदिमहाहृदानां मे तशिशिरा
णि वहिरुष्णानि॥ जातानि कुपितसज्जनहृदयासदृशानि सलिलानि॥८७॥ आगतस्य
कुरिष्ये स्तुकरिष्यामि किं वक्ष्यामि कथं नु भविष्यतिदमिति॥ प्रथमगेहन्नसहकारिकायाहृद
यं थर थरायते॥८८॥ नूपुरकोटिविलग्नं चिकुरं दयितस्य पातितस्य॥ हृदयं प्रोषितमान
मुन्मोचयंति कथयति॥८९॥ तवांगरागखेदेन श्यामला तथाखरेण सुकुमारा साकि
लगोदावरीतीरे स्मातात कषायेन॥९०॥ अद्यैवं प्रोषितो घेवशून्यकानि जातानि॥ रथ्या
मुखदेवकुलचचत्वाराय स्माकं चहृदयानि॥९१॥ वर्णमप्यजानंतो लोका लोके गोरवा
भ्यर्हिताः॥ सुवर्णकारतुलाइवनिरक्षरा अपिनस्कंधेरुह्यातं॥९२॥ आतात्राप मागा
कपोलोः स्ववस्थिताश्वरंजल्पनशीलां स्फुरदोष्ठी॥ मास्पशेति सरोषं मपसरंती प्रियां स्मरा
मः॥९३॥ गोदावरीविषमावतारच्छलेनात्मोरसि तस्यमुक्त॥ अनुकंपानि देषिंतेनापि

सागाढमुपगूढा ॥ ९४ ॥ सा त्वयास्वहस्तदत्तापि रे सुभटां धरन्हिताम् अपि उद्भसितनगह्वरे
१० वतामिव नवमालिकां वहति ॥ ९५ ॥ कोस्या पि रोषितुं न शक्तोऽस्मि एतस्मिन् आत्तविनये ॥ या चित्तके
10 रिवमारमिरव शैरगे ॥ ९६ ॥ उत्सुकहृत्विक पारवेल्लतु मेनां वारयतु भवतु षरिगूढा ॥ माजप्य
नभारगुर्वी पुरुषायंती स्त्रामिष्याति ॥ ९७ ॥ खरपवनचटूलचालितकंठस्थितात्तीर्णक
र्पटः पथिकः ॥ दर्पितादर्शनस्वरितेपक्षोहीनं इव प्रतिभाति ॥ ९८ ॥ चंचुपुटाहतविगलि
तसहकाररसैः सिक्तदेहस्य कीरस्य मार्गलग्नं गंधांधं भ्रमति भ्रमरकुलं ॥ ९९ ॥ हृनयं
तिरदति सौख्यं कुर्वंति अनुरागकं चरम यति ॥ अरतिरतिबांधवानां नमो नमो दमरणवा
णानां ॥ २०० ॥ प्रमुखरयवकोग्रामो मधुमासो यौवनपतिस्थविरः ॥ जीर्णसुधास्वाधीना
सतीमाभवतु क्रियंतां ॥ १ ॥ वकुशोपि कथ्यमानं तव चनं मम हस्तसंदिष्टं ॥ न श्रूत्तमपि
जल्पंती पुनरक्तशतं करोत्यार्या ॥ २ ॥ प्रगटितस्नेहमज्ञावनिर्भरं ततपायथात्वदृष्टः सेव
रणवाप्यजयान्यो पिजनस्तथैव ॥ २०० ॥ गृहाणमेदं मत्तोकपेरं प्रहसितवदनापसुरर्य
यति ॥ जायासुतप्रथमोद्भिन्नदंतयुगलांकितं वदरं ॥ १ ॥ रसिकजनहृदयदयिते कविव
त्सलप्रमुखसुकविनिर्मिते ॥ सप्तशतके समाप्तं द्वितीयं गाथाशतमेतत् ॥ २२ ॥ अस्तु ताव

शिवः
१०

जनवादोहहृदयमेवात्मनस्तवप्रमाणं ॥ तथा त्वमसि मंदस्नेहोयथानोपालंभयोग्योसि ।
॥१॥ आत्मछंदप्रधावनशीलस्तु दुर्लभलम्पं मगं यन्नजनं ॥ आकारापथैर्भ्रमद्धृदयकरा
पिभंक्ष्यसे ॥२॥ अथवा गुणा एव लघुका अथवा गुणज्ञो न स लोकः ॥ अथवास्मि निर्गुणा
वावकुगुणवान्जनास्तस्य ॥३॥ स्फुटितापि हृदयेन मातुलि कथं निवेद्यते तस्मिन् ॥ आदर्शे
प्रतिबिंबयस्मिन्दुःखं न संक्रामति ॥४॥ पान्थाशंकी क्वाको न स्पृशति दत्तमपि पथिकगृहिण्या
अपरक्तकरतलावगलितवलमिचधमास्थितपिंडं ॥५॥ अवधिदिवसागमशंकाशीलाभि
स्सारवीभिकुड्यलिखिताः ॥ छिन्नास्तत्रैव गतेतारेखाप्रोद्यंते ॥६॥ तवमुखसादृश्यं न लभत
इति संपूर्णमंडलो विधिना ॥ अन्यमपगतद्युतिगणशीलया ॥ प्रथमएषदिवसोर्द्धकुड्यरेर
वाभिचित्रं ॥८॥ नापि तथा प्रथमसमागमसुरतसुखे मासो ॥ परितोषः यथा द्वितीयदि
वसविलक्षक्षिते मुखकमले ॥९॥ ये संमुखागतव्यतिक्रान्तद्वलितप्रियप्रेषिताः क्षिविक्षे ।
भाः ॥ अस्माकं ते मदनशराः जनस्य ये भवंति ते भवंतु ॥१०॥ दूरतरो जनो न प्राप्नोति जघना
रोहणसंगमसुखकेलि ॥ अनुभवति कः न कस्त्वं हुतवह्नुचरुणय्यामात्म्यं ॥११॥ यो यस्य
विभवसारस्तद्ददातीति किमत्राश्चर्यं ॥ अभवदपि च धुरंधरां दौर्भाग्यं त्वया सपत्नीनां ॥१२॥

११ चंद्रसदृक्षमुखतस्याः सदृश्योमृतस्य मुखस्तेरे स्याः सकलग्रहहरभसोठेस्त्रचुवनंकस्य
सदृशंतस्याः॥१३॥उत्सन्नर्थैकार्येअतिचिंतयन्गुणोगुणोतस्मिन्॥चिरकालमंद
प्रेक्षितेनपुरुषोहंतिकार्यं॥१४॥बालत्वनोधिकंनिजमेववहन्नभंमजीवितं॥तत्वया
विनानभवतितेतेनकुपितंप्रसादयामि॥१५॥प्रतीहिनप्रतमंतीयदितवेद्मिमेममरोर
नश्रीलाया॥एष्ट्रस्यवष्पविरंवःपुलकोद्भेदेनभिन्नाः॥१६॥तन्मित्रकर्तव्यंपत्कि
लभसनदेकालयोः॥अभिषितमितिपुत्रकमिवनपराङ्मुखंतिष्ठति॥१७॥वध्वान
हीनकुंजेमथमोन्नतशीलयारवडुनविलक्षं॥उड्डीयतेविहंगकुलंहाहापक्षैरिवभ
णत्॥१८॥सस्यभग्गमिवालकनात्स्पशावकंवसंतमासस्य॥गंधेनकुरवकानांमना
गपिअसतीत्वंनगता॥१९॥एकक्रमवृत्तिवेष्टनविवरांतरतरलदतनपनात्वयिद्य
ति॥क्रामतिबालकपंकजशकुणायितंतया॥२०॥तत्वंकीकरोतियदित्वमसितयावेष्ट शिवः ११
नप्रेरितस्तनया॥पादांगुष्ठाद्दक्षिप्तनिःसहांगपापिनदृष्टः॥२१॥प्रियसंस्मरणप्रगल
द्वाष्पधारानिपातभीतयाद्रीयतेवक्रग्रीवमारीपकःपथिकजायया॥२२॥त्वयिठ्य
तिक्रामतिबालकस्तस्याअंगानितथाकविलतायथाप्रष्टमध्यानिपातद्वाष्पधमा

दृश्यते ॥ २३ ॥ तं मध्यम एव वरं दुर्जन सुजनाभ्यां द्वाभ्याम पि न कार्यं ॥ यथा दृष्टस्तनपतिरख
लः स्तथैव सुजनो ऽ हृद्रूपमानः ॥ २४ ॥ तद्धष्क्षिप्रे क्षितं मा कुरु स्वाभाविकं प्रेम्णो वयसो
पि सुदृष्टो भविष्यति त्वमपि मुग्धा कल्पिष्यते ॥ २५ ॥ दिवसं रोष मुकायां तस्य हात्वाथा
ग्रह व्यापारं ॥ गुरुके पि मन्मु दुःखे स्मरामः पारांत सुमनस्य ॥ २६ ॥ पानः कुध्यामपि ज्वलितायु
तव हो ज्वलति यस्य बटे ॥ नरखलु तं परिहर्तव्या विन्ना मदन्ना सस्थितपुरुषाः ॥ २७ ॥ यन्न
वसती जाया अस्तत्यो यन्न सुभगावयमपि ॥ तत्किं स्फुरन्नु बीजं तव समानो सुवा नास्ति ॥ २८
॥ सर्वस्वे पिरग्ध तथापि खलु हृदयस्य निर्वृतिरिकं ॥ येन ता ग्राम दाहे हस्ता हस्तिकया कु
टोग्रहीतः ॥ २९ ॥ जायेत वनो दृश्यो कुब्जो पि खलु निशाखो गलितपत्रः ॥ मा मानुषे लोके ।
त्यागी रसिको दरिद्र च ॥ ३० ॥ तस्य च सौभाग्यगुणमममहिलासदृशं चलाहसं मम ॥ जो न
तिगोसा वदीपूरो वर्षा अर्धरात्रं च ॥ ३१ ॥ ते अतिक्रांता वयस्या तेषां कुंजानां स्थानाव
षेशाः ॥ वयमपि गतवयस्का मूलोच्छेदं गतं प्रेम ॥ ३२ ॥ स्तनजघननितं वोपरी नरवरां का
गत वयस्सां वनितानां ॥ उद्वसिताना गनिवासमूर्वं धादृवदृश्यते ॥ ३३ ॥ यस्य पत्रे व साप्या
मं तस्या अंगेषु नियतिता दृष्टिः ॥ तस्यातत्रैव स्थितां सर्वांगं के नापि दृष्टं ॥ ३४ ॥ विरहे विष

मिव विषमामृतमयी भवति संगमे ऽधिकं ॥ किं विधिना सममेव द्वाभ्यामपि प्रिया विनिर्मिता ॥
१२ ३५ ॥ अदर्शने न पुत्रकसुखुपिस्नेहानुबंधाघटितानि ॥ हस्तपुटपानीयानीव काले जगलं
ति प्रेमाणि ॥ ३६ ॥ मन्ति पुरुरत एव नीयते ऽरुश्चिकरदृष्टेति जारवैद्यगृहं ॥ निपुणसखीकरलं
वितकरवलयां दोलनशीला वाबाला ॥ ३७ ॥ विक्रीणाति मद्यमासे पामरः प्रवारं वृषभेन ॥
निर्घूममुर्मुरा विवत्रूपामस्यास्तनौ प्रतीक्ष्यमाणः ॥ ३८ ॥ सत्संभणामिमरणोस्थितास्मिपुणप
तरेताप्याः ॥ अद्यापि तत्र निकुंजे निपतति दृष्टिस्तथैव ॥ ३९ ॥ अंधकारवहरप्रस्य मिवमा
तरः ममपतिं विलुंपंति ॥ दूर्ष्यपंतिमह्यमेवपुस्तास्सोलोजातः ॥ ४० ॥ अप्राप्तप्रासेप्राप्य
नरकं हलिकस्नुषा ॥ पत्रपतनन्वीनमाति विस्तीर्णोस्वपि ग्रामरथ्यासु ॥ ४१ ॥ आख्यातं
हितहितानि प्रियजल्पितानि परहृदयनिवृत्तिकराणि ॥ विरलः खलु नानाति जनउत्सत्रे
जल्पितव्यानि ॥ ४२ ॥ शोभते प्रमोर्ल्लिलितं प्रियया मानस्य मा क्षमर्थस्य जानतश्च भणि ॥ तं मौ
नं चाजानानस्य ॥ ४३ ॥ वेपनशील स्विन्नकरांगुलिपरिस्थितहस्तवलितलेषनी मार्गे स्वस्त्य शिवः
वनसमाप्यते ऽपि पसस्विलरव्यिकिं लिखामः ॥ ४४ ॥ दैवे पराङ्मुखे प्रतीहि घटितमपि वि १२
घटते ॥ नराणां कार्य चानुकावणद्रवकथमपि वंधमेवनेति ॥ ४५ ॥ मातुलितहृदयमिव

पीतं तेन यूना मज्जंस्याः॥स्नान हरिद्रा कटुक मनुस्ते तो जल्लपिवत्॥४६॥जीवितमशाश्व
तमथ वनंनि वर्तते यौवनमनतिक्रांतं॥दिवसादिवसैः समानभवंतिकिंनिष्ठुरो लोकः॥४७॥
उत्पादितरुष्याणां अपि खलानां को भाजनं खलएव॥पक्वान्यपि निंबफलानि केवलं काकै
र्भुज्यते॥४८॥अद्य मया गंतव्यं घनांधकारेपितस्य सुभगस्य॥अर्यो निमीलिताक्षी पदयुगि
पांडीगृहे करोति॥४९॥सुजनो न कुप्यते वाप्यकुप्यति विप्रियं न चिंतयति॥अथ चुतय
तिनजस्यस्य यजति लज्जितो भवति॥५०॥स्तोथ्योपि हस्तितन्मित्रं यन्निरंतरं व्यसेन॥
तद्रूपं यत्र गुणास्तद्धि ज्ञानं यत्र धर्मः॥५१॥चंद्रमुखि चंद्रधवला दीर्घा २ स्मितवदि यागेव
तुर्यमात्रा तथामेव यामिनी कथमपि व्यतिक्रांता॥५२॥तथास्तु षयाविलोकि मुखस्तावन्म
घुरो भोजनमुखे यावत्॥मुरजद्ववखलः सीलो भोजने विरसमारसति॥५३॥तथास्तुष
याविलोकितोदरदलितां ताईतारकं पथिकः यथा वारितोपि गृहस्वामिना लिंदे वसेति॥
५४॥लघुपातोलघुपुरुषं पर्वतमात्रमपि हे अपि कार्ये॥निर्वरल्पामनि मूढे यदा निर्वणं॥
५५॥कलुगस्तनो क्षिप्तेन पुत्रि द्वारस्थितामलो कयसि॥उत्तामितकलशति वेष्टितार्धक
मसेनेव मुखेन॥५६॥वृत्तिविवरनिर्गतदलन एरंडः संतीतरु लेभ्यः॥अत्रगृहे हलिकव

धूरेता वन्मात्रस्तनी वसति ॥५७॥ गजकलभकुंभसंनिभघनपीननिरंतराभ्यां उक्षति तु मपि नश
१३ त्रयेति किंपुनर्गलुहतस्तनाभ्यां ॥५८॥ मासमप्रसूता षण्मासगर्भिणी एकदिवसज्वरितां च रंगो
त्तीर्णां च प्रियां पुत्रककामयमानो भव ॥५९॥ प्रतिपक्षमस्तु पुंजैस्त्वा वल्प अनंगगजकुंभैः।
13 पुरुषतत्त्हृदयधैर्यपैर्दं किमिति स्तनंतीस्तनौ वहसि ॥६०॥ गृहि घनस्तनप्रेरणमुखकेलिपतित
स्य भविष्यस्थिकस्य ॥ अपिशाकुनां गारकवारविष्टि दिवसाः सुखयंते ॥६१॥ सातवकृत्तेन
वालकानि संगृहद्वारतो निषण्णा ॥ अवशुष्यति चंदनमालिकेव दिवसमेव वराकी ॥६२॥ ह
सितं सह स्तनालं शुष्ठ च ट्टउपगतैः पथिकैः ॥ पत्रफलानां सदृशे उडुंगीने शुकवृंदे ॥६३॥ अ
द्यास्मि हास्मिता मातुलितेन पादमोः स्तथा पतता सख्यापि ज्वलंतीदीपवति मभ्युन्नयं सा
॥६४॥ अनुवर्तनं कुर्वन्नद्वेष्येऽपि जने भिन्नमुखरागः ॥ आत्मवशोऽपि खलु सुजनः परवश आ
भिजात्यस्य ॥६५॥ अनुदिवसवर्द्धितादरं विज्ञानगुणैर्जनितमहात्म्यः ॥ पुत्रकामि जातजन्मो
विरज्यमानोऽपि दुर्लक्ष्यः ॥६६॥ विज्ञानगुणमहार्घे पुरुषे द्वेष्यत्वमपि रमणीयं ॥ जननिं दि शिवः
ते पुनर्जने प्रियत्वेनापि लज्जामहे ॥६७॥ कथं नाम तस्यास्तथा स्वभावगुरुकोऽपि स्तनभरः प १३
तितः ॥ अथवा महिलानां न्विरं कोऽपि हृदयेन संतिष्ठते ॥६८॥ सुतनु चंदनं स्पर्शं तं सूर्यमापद्य

वत्रिकयापवारय॥ एतस्यपंकजस्यचजनातुकतत्सुखस्पर्शो॥६९॥मानोषधमिवपीयतेप्रियया
मनस्विन्याद्दयितस्य॥कंरसंपुटचालितोह्याननयावदनमदिरायांगण्डूषः॥७०॥कथंसानिर्वे
र्ण्यतांयस्यायथालोकितेगे॥दृष्टिर्दुवल्लगेरिवपंकयतिज्ञानोत्तरति॥७१॥क्रियमाणेवनप
स्पत्तिउदकेलेखेवखलजनेमैत्रि॥सापुनःसुजनेकृताद्दुनघापाषाणलेखेव॥७२॥कष्टंदुष्क
रकारकपुनरपिन्दिंजोकरोषिगमनस्य॥अद्यापिनभवंतिसरलावेणपास्तरंगिरगश्चिकुराः॥
७३॥नापितथाछेकरत्तान्यपिहरतिपुनरुत्करागरसितानि॥यथायत्रवातत्रवायथावात
थावासङ्गावस्नेहरमितानि॥७४॥हृदग्यूढचहुमंथीरवमोन्वितौकथमपितेनमेवाहू
अस्माभिरपितस्योरसिखंजाविवसमुत्स्वात्तोस्तनो॥७५॥उत्स्वसेप्रिययासमंतथापि
खलुरेभणसिकिमितिकूषितेति॥उपरिभरेणइमुंचतिवल्लीवर्द्देप्यंगानि॥७६॥
अनुनयप्रसादितयापपराधान्॥चिरंगणयंसा॥अप्रभवदुभयहस्तांगुल्योरुदितं
वरावप॥७७॥स्वैरस्पन्देनपन्नपंततनुकेंगेऽस्पातवामान्॥लावण्यमपसरतीवत्रि
वलीसोपानपद्या॥७८॥दैवापतेफलेकिंलियतीएताचम्सुनभेणामः॥अशोकपल्लव
वानांनवपल्लवाभवंतिसदृशा॥७९॥धावतीवमृगकलंककपोलयतितस्यमानिनी

पश्यत॥अनवरतवाष्पजलभृतं नयनकलसाभ्यां चंद्रस्य॥८०॥गंधेनात्मानो मालिकानान
१५ कालिकानत्यूचन॥अन्य कोपि हताशाया मासलपरिमलो भारः॥८१॥फलसंपत्यासमवन
तानि तुंगानि फलविपत्याहृदयानि सुखुमणाणा–वरवरालि॥८२॥आश्वासयति परिजनं प
15 रिनृत्यमानायाः पथिकजायायाः॥निसहवर्जनवलितहस्तसुरवरोवपुशब्दः॥८३॥उंमेवभ
वति मनो मनस्विनोंति मास्वदृशासु॥अस्तमानेपि रवेः किरणा उर्ध्वमेव स्फुरंति॥८४॥उदरं
बिभ्रति शकुना अपि मात्स्यस आत्मनोनुद्धिग्नाः श्विद्धलोद्धरण स्वभा भवंति यदि कोपि स
त्पुरुषाः॥८५॥न विनासद्भावेन गृह्यते परमार्थज्ञो लोकः॥को जीर्णे मार्जारकांजिके न प्रता
रयितुं सक्नोति॥८६॥अरण्यात्तृणमरण्यात्स्यानीयस्सर्वतः स्वयं ग्राह्य॥तथापि मार्गणानांमृणा
णां चामराणां तानि प्रेमाणि॥८७॥नायमयनयति नतथा चंदनपकोपि कामिथुनानां॥यथा
दुसहेऽपि ग्रीष्मे अन्योन्यालिंगनसुखकेलिः॥८८॥धृतानना कमिस्यसीति परिष्टया व शिवः
ध्वा॥द्विगुणवेष्टितजघनं स्खलपालञ्जावनं हसितं॥८९॥हृदयचविलीनो न साधितो १५
ज्ञात्वा गृहसारवांधवदुर्जनं मित्रहोहदोषुर्गतवध्वा॥९०॥धावति विगलितधम्मिल्ल
क्षिपसंभ्रमनमापतकराग्रा॥नापितमयचिपलायमानडिंभपरिमार्गिणीगृहिणी॥९१॥

यथायथो द्दहतिवधूर्नवयौवनमनोहराण्यङ्गानि॥ तथा तथा तस्यां स्तनुकायन्तेम ध्येर
यित श्चप्रतिपक्षा॥९२॥ चोराणां कामुकानां पामरपथिकयोः कुक्कुरोयतिं जरापरितोभव
तपतिदुर्गतिविविरूपापि॥ कुलपालिकानांधिकतरं वहन्नभोभवति॥९३॥ एषामामि युवा
चारं वारेणयमत्र॥ ग्रीष्मेग्रामे कावटोदकमिवक्लेशेणप्राप्नुवंति॥९४॥ ग्रामवटस्यापि
तस्यस अपांडुमुखीनां पांडरच्छायं॥ हृदयेन मममसतीनां पतितवाताहतं पत्रं॥९५॥
प्रस्पतेलक्ष्सुंदरी घनिश्वासितेनरत्यं हसति॥ यथाजल्पतस्मुरापर्यंतथातस्याहृदयस्थि
तं किमपि॥९६॥ गृहपतिर्गतोस्मक्षरणंरक्षरामितोसतीभरणणशीला॥ सहसगतस्य
त्वरितंपत्सुरेवजारमर्पयति॥९७॥ हृदयस्थितस्यदीयतांतनुकायमानानप्रेक्षसंपि
तुरवशः॥ हृदयस्थितोस्माकंकुतोभणित्वामोहंगताकुमारी॥९८॥ खिन्नस्यारसिप
त्सुः स्थापयतिश्रीष्मापराहूरमितस्य॥ आर्द्रगलत्कुसुमंस्नानसुगंधंचिकुरभारं॥९९
॥ असोसरसदंतमंडलप्रतिमागतोमृगाक्ष्याः॥ अंतःसिंदूरितशंखपात्रसमतांवहति
चंद्रः॥१००॥ रसिकजनहृदयदयितेकविवत्सलप्रमुखसुकविनिर्मिते॥ सप्तशतके
समाप्तंतृतीयंगाथाशतमेतत॥ अस्मान्नस्याकमागतोपकुलगृहादिसमतीजारं॥८

स्या

१५ सहसागतस्य त्वरितं प्रभुः कंठे लगयति ॥१॥ प्रोक्षिताः कर्णाभरणेन्द्रनीलकिरणाहतान्ध्रा
न्त्रिमयूषा ॥ मानीनि वदने सकज्जलजलसायूषं वयाद्यपितेन ॥२॥ एतावन्मात्रे जगति सुंदर
महिला सहस्रभृतेपि ॥ अनुहरति केवलं तस्याचामाऽरुद्धिसिलार्द्धस्य ॥३॥ यथा २ वादय
15 ति प्रियस्तथा तथा सा चंचलैः प्रेम्णि ॥ वल्लीवलयत्युंगं भावस्तदेवपि विदग्धे ॥४॥ दुःखैर्लब्धं
ते प्रियो लब्धो दुःखैः भवति स्वाधीनः ॥ लब्धोप्यलब्ध एव यदि यथाहृदयं तथा न भवति ॥५॥
अहो नु न य सुख कांक्षणशीलायाः कृतं कृतं हृ वसा ॥ सरलस्वभावोपि प्रियो विनयमार्गव
लान्नीतः ॥६॥ हस्तयोश्च पादयोस्त्वांगुलिगणयति गता दिवसाः ॥ इदानीं पुनः केन गणयतु ता
यमिति भणित्वा रोदिति मुग्धा ॥७॥ कीरमुख सदृक्षा राजते वक्रु धापलाशकुसुमे ॥ बुद्धस्य
चरणवंदनपतितैरिव भिक्षुसङ्घाते ॥८॥ यद्यस्य भुक्तमंगं ततो जातं कृशोदरि हंपते ॥ य
द्यतनुकं तदपि निष्पिष्टं किमपि मनेन ॥९॥ नगुणेन हृते जनोऽप्रिय ते ये येन भावितस्तेन शिवः
मुह्यापुलिंदा मोक्तिकानि गुंजा गृह्णाति ॥१०॥ संकाले यानां पुत्रक वसंतमासो कलधर्म १५
सराणां ॥ आपीतलोहितानां विभेति जनपलाशानां ॥११॥ गृहीत्वा कर्णे मुष्टिं हर्षोच्छसितायां
वेपमानायाः ॥ विजहामीति प्रियतमं हस्ते गंधोदकं जातं ॥१२॥ प्रष्टं प्रोच्छ कृशोदरि पश्चान्न

हां कोटपत्रचित्रितं क्षेकामिर्दवजायात्ररज्जुके माकल्पिष्यसे ॥१३॥ अक्षिणी तावन्न स्यागयि
ष्यामिह्वाभ्यामपिहस्ताभ्यांतस्मिन्दृष्टे ॥ अंगकदंबकुसुममपि वपुलकितं कथंनुक्षादयिष्यामि ॥
१४॥ उन्नावातोत्तृणितेगृहेरुदित्वानिस्सहर्षणं ॥ दृन्नाणयतिगतपतिकांविद्युद्योतेजलधरासा
॥१५॥ भुंक्ष्वयत्स्वाधीनंकुतोलवणंकुग्रामकरहे ॥ सुभगसलवणेनापिकिंतेनस्नेहोयनास्ति
॥१६॥ उन्नतपयोधरांमांप्रेक्ष्ययद्युपभोगस्समोसितदा ॥ पयोधरं प्रेक्ष्यपदवससितहस ॥१७॥
अथसातत्रतत्रैववानीरवनेमुक्तासंकेता ॥ तावद्दर्षनविमृगयतिभ्रष्टनिधानस्थानमिच ॥१८॥
दृष्टरोषकलुषितस्यापिसुजनस्यमुखवाङ्प्रियंकुतः ॥ राहुमुखेनग्लानकिरणाअमृतमेवमुंचति
॥१९॥ अवमानितोपिनतथादूयतेसज्जनोविभवहीनः ॥ प्रप्रकर्तुमसमर्थोमन्यमानोयथा
जनेनपरेण ॥२०॥ करनंतरेप्यविनिर्गतानिहृदयेजरामुपगतानि ॥ सुजनकृतानितानिरहस्या
निदहतिआयुक्षयेग्निः ॥२१॥ स्तवकाअंगणमाधवआद्वारागेलाजाताः ॥ अभ्वासपथिक
प्रलोकनेपिगतोगतपतिकायाः ॥२२॥ प्रियदर्शनसुखरसमुकुलितेयदितस्यानभवतोनयने
तत्केनकर्णरचितंलक्ष्यतेकुवलयतस्याः ॥२३॥ कर्दमषातहत्नमुखवकर्षनम्ग्रापिलेपस्तेप्रसु
प्ते ॥ अप्राप्तमोहनसुखाघनमयंपामरीन्नायति ॥२४॥ दूनयंतिदृदतिसुखंकुर्वंतिअनुरागके

१६ पुनारमयंति ॥ अरतिरतिवांधवेभ्योन मोवदनवा सोभ्यो ॥ २५ ॥ कुसुमंयाअप्याति स्वरा अल १
ध्वस्यवर्णा अपिदुस्सहप्रतापाः ॥ निदंतोपिरतिकराकामस्यशराचतुर्विकल्प ॥ २६ ॥ ईर्ष्याजन
16 यंतिदर्शयंतिमन्मथविप्रियंसाहयंति ॥ विरहे नदहतिमन्नुं अहोगुणाः स्तस्यचकुमार्गोः ॥ २७ ॥
नीलाम्यघनिःकृपपिनद्धनवरंगयावराक्या ॥ गृहपरिपाद्यामथिपनानितवदनाच्छाया ॥ २८
सूचतेहेमंतेदुर्गतः कारीषाग्निसुगंधेन ॥ धूमकपिलेनपरिधिरलतंतुनाजीर्णपटकेन ॥ २९
स्वरयत्नालोच्छिन्नखिलानि करोति पाथिके हिमागमप्रभाति ॥ आचमनजलार्द्रितहस्तस्पर्शे
मस्तृणाम्यंगानि ॥ ३० ॥ नरवोल्लवंडितासहसाकारमंजरी पामरस्यशीर्षविंदामिक्रियमाणा
भ्रमरयुवनोनुसरंति ॥ ३१ ॥ स्फुरस्कलेनपुत्रककस्यत्वंअंजलिंप्रणाममपिसि ॥ हासकटाक्षो
न्मिश्रा नभवंतिदेवानांजयकाराः ॥ ३२ ॥ मुखमिर्वापितप्रदीपं निरुद्धस्वासंसशंकिता १
घ्रायं ॥ शपथशतरक्षितोष्ठं चोरितरमितं सुखयंति ॥ ३३ ॥ जेयक्षुल्लेनस्मरत्वा कस्यत्वं रो शिवः
दिषिनिर्भरोत्कंठं ॥ मन्युप्रतिरुद्धकंठार्द्धनीतसविलिताक्षरोह्लापं ॥ ३४ ॥ वहत्नतमाहत १६
रात्रिरघप्रोषितःप्रतिगृहंशून्यं ॥ तथाजागृहिप्रतिवेश्मिन्नयथावयंमुष्यामहे ॥ ३५ ॥ संजी
वनौषधमिवसुतस्यरक्षस्यनन्यथाव्यापारा ॥ नवश्रूर्नवाभ्रदर्शनकंठागतजीवितासु

यां॥३६॥नूनंहृदयनिहितयावससिजायादास्माकंहृदये अन्यथामनोरथामेषंसंक
ल्पंतयाविज्ञाता॥३७॥त्वयिसुभगादृश्यमानेतस्या अक्षिभ्यांकर्णलग्नाभ्यां॥दत्तंचूर्ण
नशीलनवाषाभ्या —नीयंदर्शनसुखेभ्यः॥३८॥उत्प्रेक्षागतत्वन्मुखदर्शनप्रतिरुद्धजी
वितान्वया॥दुःखितनमया कालंकियन्मात्रंद्रष्टुवनेतव्यं॥३९॥व्यतिक्रांतालक्षितलाक्षि
त्ररूपयौवनापुत्रिकांनहनयसिदृष्टं॥प्रनष्टेपुराणेजनपदाजन्मभूमिरिव॥४०॥प
रितोषविकसिताभ्यांभणितमक्षिकाभ्यांतेनजनमध्येप्रतिपन्नंतयापितुङ्कमस्त्वेदे
रंगे॥४१॥एकक्रमसंदेसानुरागवर्द्धमानकौतूहलानि दुःखसमाप्तमानोरथासंमि
धुनानि॥४२॥यद्दिसनवहन्नभणवगोत्रग्रहणेनतस्याकिमति॥भवतिमुखरंवि
करस्यशार्वविकसतितामरसं॥४३॥मानद्रुमपरुषपवनेस्यमातुल्लिसर्वांगनि
र्वृतिकरस्य॥अगूहनस्यभद्रंरितिनाटकपूर्वरंगस्य॥४४॥निजकानुमाननिःशंक
हृदयहेप्रसीदरमेदानीं अज्ञातपरमार्थजनानुलग्नकिमसस्मावयसि॥४५॥आव
हसत्यिकेजनःपत्ताश्चाद्यमानेनातिचिरंहसितः॥चंद्रइतितववदनेवतीर्णकुसुमा
नतिविलक्षः॥४६॥क्षीयमानैरनुदिनंप्रत्यक्षेपितवप्यंगैः॥वालकपद्मानानजानी

मः कस्य किंभणामः ॥४७॥ आगानं तनुत्वकारकशिखापक्ष्मदीर्घरोति मानां विनयातिक्र
२७ मकारकमामेनां प्रभंगुरायै ॥४८॥ अन्यथानन्वावपत एव परिवर्द्धमानस्य गुरुतः प्रेमणः ॥
मरणविनोदेन विनाविरमयतु विरहदुःखं ॥४९॥ वर्णयतोभिणवगुणान्वाकुशोस्माभि
17 रसतीपुरः ॥ बालकस्त्वयमेवहृतोदुर्लभः कस्मै कुप्यमः ॥५०॥ ज्ञातसोपि विलक्षायया पि
हसित्वागाढमुपगूढः ॥ प्रथमायस्तस्यानिवसनस्य ग्रंथिमर्गयमानं ॥५१॥ कलत्रिकज्जु
कावराकी अघृत्वया कृत्तापराधेन अरुनसापि रुदितविजृंभितानि दिवसेन शिक्षिता ॥
५२॥ अपराधैरपि नतथा प्रतीहियथा मामेभिः स्तादयसि ॥ अपहस्तितज्ञावैसुभगद्दास्सि
तैर्पर्भणते ॥५३॥ मा क्रुध्य प्रियालिंगनसरभसभ्रमणशीलाभ्यां वक्रुभ्यां लता ॥ तूष्णी
कंप्रदितेनानेन मनस्विनिमुखेन ॥५४॥ माव्रजपुष्पलवणलन्दे बाउदकां जरितिभिरस्तु
ष्यंति ॥ गोदावर्याः पुत्रकदूलीलन्मूलनिकूलानि ॥५५॥ वचने २ चलधीर्षेभून्यावधा शिवः
नहुंकारं ॥ सखिवदती निश्वासांतः किमिस्य स्मान्मोरपसि ॥५६॥ सद्भावं पृच्छती बाल २७
करोदितातव प्रिया ॥ नो स्मिवहृतशापथं हासोन्मिश्रं भणंत्या ॥५७॥ अत्रमयारं तव्यंत
यासमं चिंतयित्वा हृदयेन ॥ पामरस्वरस्वेदार्द्रपतिको शातकी उद्यमाना ॥५८॥ गहप

तिसुतावचित्तेष्वपि कर्पासवाटेषु पन्नूपवध्वो ॥ मोघं भ्रमति पुलकितो गलत्स्वेदं गुप्ति
हस्तः ॥ ५९ ॥ वरतनुं मोहनसुखितां मत्तेति मुस्काफलापिते हलिकेदरस्फुटितरक्तभारा
वनतेन हसितमिव कार्पासेन ॥ ६० ॥ निश्वासलंघितपुलकिते जीर्णं तितु धन्याः ॥ अस्मादृ
शीभिः दृष्टे प्रिये अत्मापि विस्मृतः ॥ ६१ ॥ तनुकेनापि तनूयते क्षीणेनापि क्षीयते वलाद
नेन ॥ मध्यमस्थेनापि मध्येन पुत्रि कथं तव प्रतिपक्षा ॥ ६२ ॥ व्याधिरिव वैद्यरहितो धनरहितः
स्वजननमध्यवासइव ॥ रिपुऋद्धिदर्शनमिव दुःसहतीयस्तव वियोगः ॥ ६३ ॥ कोत्र जग
ति समर्थः स्थगयितुं विस्तीर्णनिमलोत्तुंगं ॥ हृदयं तव नराधिप गगनमिव पयोधरान्मु
क्ता ॥ ६४ ॥ आकर्णय त्वसती कुञ्जनवेद्दत संकेता ॥ अग्रपतितानां मर्मकरं जीर्णपत्राणां
॥ ६५ ॥ अभिलीयंत सुरभिनिश्वसितपरिमलावद्धमंडलं भ्रमराः ॥ अज्ञातचंद्रपरिभवम
पूर्वकमलं मुखं तस्याः ॥ ६६ ॥ धैर्यावलंवनक्रीलापा अपि गुरुजनपुरतस्त्वयि अति
क्रांते ॥ पतितस्तस्या अक्षिनिमीलितेन पक्ष्मस्थितो वाष्पः ॥ ६७ ॥ स्मरामस्तस्याः न्नाय
नपराङ्मुखा विगलन्मानप्रसरायाः ॥ कैतवसुप्तोद्वर्तनस्तनयुगमुखमेरणसुखं ॥
६८ ॥ फलात्सवनिर्दर्षं केनापिकर्दमप्रसाधनं दत्तं ॥ स्तनकलन्त्रामुखप्रवर्तमानस्वे

दृधौतंधिंचधावयसि ॥६९॥ किंमलितोसिवालकऔआमणीदुहित्र्यगुरुजनसमक्षं
१८ अनिमिषमीश्राद्धलदननयनार्द्रदृष्टे ॥७०॥ नयनाभ्यंतरघूर्णद्बाष्पभमंथरया दृष्ट्वा
पुनरुक्तप्रेक्षणशीलपावाककियन्नभसितोसि ॥७१॥ यःश्रीबैवितीर्णोमसुवभिर्ग
णपतिरासीत् ॥ नमेवेदानीमणमाम्मिहतज्वरेभवसंतुष्टा ॥७२॥ अंतर्भूतिंदृष्यतेजाया
शून्येगृहेहालिकपुत्रः ॥ उत्खातनिधानानीवरमितस्थानानिपश्यन् ॥७३॥ निद्राभंगो
अपांदुरत्वंदीर्घनिश्वासाः ॥ जायंतेयस्यविरहेतेनसमंकीदृशोमानः ॥७४॥ तेनत्रिये
मसुभिःपूरिताद्ययेनरेसुभगः ॥ त्वकृतमनाम्नियमाणमात्तवपुनरपिस्वगिष्यामि
॥७५॥ अपराधस्यस्वविश्वस्तंसर्वतिसुभगविसहामहेवयं ॥ गुणनिर्भरेहृदयेप्रती।
हिदेयानमांति ॥७६॥ भ्रमतोस्खलत्स्रस्तप्रियस्मरणपिशुनोवराकयाः ॥ परीवाहइवदुः
खस्यवहतिनयनस्थितोबाष्पः ॥७७॥ यद्यत्करोतियत्नस्मसितथात्वंनिरीक्षसे ॥ तत शिवः
दनुभिक्षणश्रीलायादीर्घोदिवसोनसंपतति ॥७८॥ अवसररोदितुमेवनिर्मितेमाप्रो १८
क्षस्वसुभगअक्षिणी ॥ दर्शनमात्रोन्मादिताभ्यांतयाभ्योतवशीलंनाजातं ॥७९॥ र
णरकशून्यंहृदयश्चिंतयन्विरहदुर्वलाजाया ॥ अत्रांसितवसतिःसख्यतिक्रांतोग्रामम

ध्येनंभर्त्स्यंस्यात्त्वणा।निद्रतानियतनिपथिकस्य॥नान्मेवप्रभातेवरतनुराकर्षतिरुदती
॥७९॥व्यसनेनुद्धिग्नाविभवेगर्विताभयेधीराः॥भवंत्यभिन्नस्वभावासमेषुविसमेषु
सत्पुरुषाः॥८०॥अथसखिकेनप्रभातेकामपिअन्येवस्त्रभांस्मरता॥अस्माकमदनशू
राहतहृदयव्रणस्फोटनंगीतं॥८१॥नुतिष्ठन्महारभेरत्तनोहृष्ट्वामुग्धवध्वाः॥अवसन्न
कपोलपाणिश्वसितंप्रथमगृहिण्या॥८२॥स्तनरसगुरुकष्टुधाकुलितस्यापिवत्स्रभ
करिणीमुखंस्मरतः॥सरसोमृणालकवलोगजस्यहस्तएवम्लानः॥८३॥प्रसीदप्रिये
काकुपितासुतनुत्वंपरजनेकःकोपः॥खलुपरोनाथत्वंकिमित्यपुरण्यालांमेसक्तिः॥८४
एष्यसित्वमितिनिमिषमिवजागरितंयामिन्याप्रथमार्धेशेषसंतापपरवशयायावर्ष
मिवव्यतिक्रान्तं॥८५॥अवलंघध्वंमशंकध्वंनेयंग्रहहृत्रोषत्वंघितापरिभ्रमति॥अ
कस्मादुर्जितोभ्रांतभीतहृदयापथिकंजाया॥८६॥केसररजोविरत्नेमकरंदोभव
तियावान्कमले॥यदिभ्रमरतावानन्यस्मिन्नपितशोभसेभ्रमनू॥८७॥प्रस्रुतेनि
मिषास्वंपथिकाहलिकस्यापिष्टपांडुरितं॥दुग्धितरंदुग्धसमुत्फोतरस्त्र्क्ष्मीमिसत्व
स्त्राः॥८८॥कस्यस्मरसीतिभणितेकोमेस्तीतिजल्पंस्या॥उद्विग्नरोदनशीलयावय

११ 19 मपि रोदितास्तस्या ॥ ८९ ॥ पादपतितमभव्ये किमिदानीं नोत्थापयसि भर्तारं ॥ रात देवा
वसानं दूरमपि गतस्य प्रेमणः ॥ ९० ॥ मरचि निहिताग्रहस्ता वारितरंगैर्धूर्णनशीलनि
त्रे वा ॥ स्नातानूर्द्वीमति विवेपुस्रषा यंतीमति भाति ॥ ९१ ॥ सीत्कृतमणितपरिवेपितानि धु
तहस्तसिंजितमानि ॥ शिक्षंतु ग्रामीणाः संतुष्यालरूपकुसुंभपुष्पार्कं प्रसादेन ॥
९२ ॥ यावन्मात्रारथ्यानितंबकघितावन्नजतोसि ॥ येनस्वनृपते गुरुजनत्नज्ञापस
तोपिससुभगः ॥ ९३ ॥ मरकतसूचीविद्धमिनमौक्तिकपिवस्यायतग्रीवः ॥ मघूरमार
टकाले त्रणाग्रलग्नमुदकबिंदु ॥ ९४ ॥ वरतनो नीलकंचुकंभ्रत्तोद्धृतं विभाति स्तनए
ष्टं ॥ जलभ्रुतजलधारांतरदरीहृतं चंद्रबिंबं ॥ ९५ ॥ राजविरुद्धमिव कथोपथिक
स्यवंशसति सवांकः ॥ पुतआम्माणदर्लं ततोदूरं निर्गतं किमपि ॥ ९६ ॥ धन्यास्तामहि
लायारथितं स्वप्नेपि प्रेक्षते ॥ निद्रैव तेन विनानैनिकस्य प्रेक्षते स्वप्नं ॥ ९७ ॥ परिवर्द्धन शिवः
घृटुंकुलगंडस्थलमनोहरयोः श्रवणयोः ॥ अभिज्ञसमयकंशेनपारिधत्यते ताल १९
पत्रयुगं ॥ मध्याह्नप्रस्थितस्यापि ग्रीष्मे पथिकस्य हरति संतापं ॥ हृदयस्थितजा
यामुखमृगांकज्योत्स्नाजलप्रवाहः ॥ ९८ ॥ भणकोण रूष्यतिजनः प्रार्थ्यमानोदेशा

कान्ते ॥ रति प्राप्तास्तं प्रियमपि पुत्रं शपति माता ॥ ९९ ॥ अथ चतुर्थं विरमति गाथा
नां ज्ञातं स्वभावरमणीयं ॥ श्रुत्वा यन्न त्वगयति हृदये मधुत्वेनामृतमपि ॥ ४०० ॥ हस्य
सेदृश्यस्य कथ्यसे कथ्यस्वाप्यस्फुटसि हृदयस्फुटत थापि परिज्ञो ज्ञात एव स खलु मया
रालिसद्भावः ॥ १ ॥ दृष्ट्वा वहतुं गनिर्गतं निजसुतस्वरं शृङ्गं । गूढकरी विनापि कार्येण ग्रा
मनिकटेयवं भ्रमरति ॥ २ ॥ हित्वा करायाक्राष्टजलरिक्त सागरं प्रकाशायन् ॥ जयति अ
निग्रह वडवाग्निभृतगगनोगणाधिपतिः ॥ ३ ॥ यन्मूर्छितयान श्रुतः कदेवागं धेनसु
गणपतित ॥ अम्मा सांगर्जितस वेजीवे न विनान ख्याति क्रान्त ॥ एते नैव कंकेलितवन्मा
स्तियन्नपयोधं ॥ उपनीयते यतव द्वेनव रकामिनी हस्तः ॥ ३ ॥ रसिकविदग्धधि
लासिन्समयज्ञः सत्समश्रो कोसि वरयुवति चरणकमलाहतो पियच्छि कसत्स्वं ॥ ४ ॥
चलेर्वाचा वंधे चित्रं निपुणत्वं च प्रकटयन्सुरसार्थकृतानंदो यामनरूयो जवति ॥ ५ ॥
विनिर्वाप्यते ज्वलनो गृहपतिदुहित्राविस्मृत शिखापि ॥ अनुमरणघ्नालिंगनाप्रि
यतम सुखस्वेद शीलांग्या ॥ ६ ॥ जारस्मशानसमुद्भवभूतिसुखस्पर्शस्वेदशीलांग्या
:॥ न समाप्यते नवकपालिन्या उद्धूलनारंभः ॥ ७ ॥ एकस्तोतिस्तनो द्वितीय पुलकि

त्तिनखमुखालीढः ॥ पुत्रस्य प्रियतमस्य च मध्यनिषण्णा याऽगृहिण्या ॥ ८ ॥ एतावस्येव
२० मोऽहं जनयति बालत्वेऽपि वर्तमाना ॥ ग्रामणीदुहिता विषकं दलीवर्द्धिताकरे ध्यस्तनर्यं
॥ ९ ॥ अभ्रभ्रमं डलनभः सुस्थिते विहरेः तारापुष्पप्रकारान्वितमिव तत्तीयं पदं नम
20 तः ॥ १० ॥ सुप्ततोत्तृतीयोऽपि गतो यामद्वितिसख्यः किं मृतिमां भणन ॥ शेफालिकानाग
धो न ददाति स्वप्नुं स्वपत यूयां ॥ ११ ॥ कथं सन समर्पते यो मनन यासं । स्थिताम्यंगानि ॥
निर्वर्तिते पि सुरते निर्धौपतसुरतनरासिकद्व ॥ १२ ॥ गुष्यद्दहलकर्दमध्यमर्मा स्विधर्म
स्विधत्कमदपादीनं ॥ दृष्टमदृष्टपूर्वकालेनतरं तडागस्य ॥ १३ ॥ चौदिकरतस्वद्वालु
केमापुत्रि भ्रमांधकारे ॥ अधिकतरं लक्ष्यसे तमोभृते दीपकल्लिखेव ॥ १४ ॥ खाह
तिप्रतिवचनं न ददाति रूप्यति एकैकस्य ॥ असती कार्येण विना प्रदीप्यमानेन दीकछे
॥ १५ ॥ अमासत्सो वयमपसरति ब्रतेन वम । लेभिर्तगोत्रं ॥ किं पुनर्जनस्य जायेव नापि शिवः
ततावन्नकामयामहे ॥ १६ ॥ निद्रालभंतेकतिथ्यरवंतिकथिताक्षरं नजल्पति । पा २०
भिर्नहिष्टोसि त्वं नारण्यवसु भगसु । खिता ॥ १७ ॥ वालकत्वपादतकर्णेकृत्वा वदरीफ
लयुगलं नलज्जालरपि वरतनुर्गृहगता ग्रामरथ्यया ॥ १८ ॥ अप्यसविलसद्दहृदयो

मयाभयमयागृहीतानुनयः ॥ परवाद्यनर्तनश्रीलाभियुष्माभिरहयेक्षितोनिर्यन् ॥ १९ ॥
दृश्यमाणोनयनसुखोनिर्वृतिजननकरैस्स्पर्शान् ॥ अभ्यर्थितोनलभ्यंतेचंद्रइवःप्रियः
कलालयः ॥ २० ॥ येलीनभ्रमरभरभग्नगुच्छाआसन्नदीतटोत्संगे ॥ कालेनवंजुलाप्रियं
वयस्यतेरथ्याणुकाजाताः ॥ २१ ॥ स्खलभंगुरेलप्रेम्णामात्स्वसदूनाःस्मरद्दहानीसम्प्र
निधिलंभेनेवदृष्टप्रनष्टेनलोके ॥ २२ ॥ चापःस्वभावसरलंविघटयतिशरंगुणेनिपति
तं ॥ वक्रस्यत्वृजुकस्यचसंबंधः किंचिरंभवति ॥ २३ ॥ प्रथमंवामनविधिनापश्चात्स्व
स्वकृतोविजृंभमाणेन ॥ स्तनयुगलेनास्यामधुमथेननवलिंबंधः ॥ २४ ॥ मालतीकुसु
मानिखलूघीयमानानीजनिर्वृतःश्रिश्रिरः ॥ कर्तव्यद्यापिनिस्यानाकुरानांसमृद्धिः ॥
२५ ॥ तुंगनाविशेषनिरंतराणांसरसव्रणवद्धशोभाना ॥ कृतकार्यारंभरानाइवस्त
नानांपतनमपिरमणीयं ॥ २६ ॥ परिमिलनसुखागुरुकाअलब्धविवराःसलस्खलभर
णाःस्तनाः कान्यानायाइववक्षस्यहृदयेनलगंति ॥ २७ ॥ क्षिप्यंतेहारस्तनमंडुनारुत्पर
मणपरिरंभे ॥ अर्चितगुणापियुणिनोलभंतेलघुत्वकाले ॥ २८ ॥ अन्यः कापिस्वभावो
मन्मथशिखिनसरलाहतासस्य ॥ निर्वातिनीरसानाउदतिप्रज्वलति ॥ २९ ॥ तथातस्यामान

परीवर्द्धितस्य चिरमरण्यवद्धमूलस्य ॥ मानुषि पततः प्राप्यापि न मे व्रणस्य ॥३०॥ पाद
२१ पतितो न गणितः प्रियं भणन्न प्रियं भणितः ॥ व्रजन्नपि न सहे भलकस्य कृते कृतो मानः ॥
३१॥ प्रोत्सृति क्षणं स्थापयति क्षणं प्रस्फोटयति क्षणमजानती ॥ मुग्धवधूस्तनपट्टे दत्तं
२१ दयितेन नखक्षतं नवलं ॥३२॥ वर्षन्तौ बुन्नतयौ धरे यौवनं हृति यति क्रान्ते ॥ प्रथममेककान्त
कुसुमं दत्तं पतेपान्ति तमिव धरणाः ॥३३॥ कुत्र गतं रविकिरणं कुत्र प्रयाता श्वेंदतारा ॥
गगने बलाकायक्तिं कालो होरामिवाकर्षति ॥३४॥ अविरलपतन्नवजलधरारज्जुघटितं
प्रयत्नेन ॥ अप्रभवन्नुक्षेप्तुं रसतीदमो घोमहीपतरूपत ॥३५॥ होहृदयावधिदिवसं तदाप
तिपघरयि तस्य ॥ अकस्मादाकुलविश्रंभघातिकिं त्वया समारब्धं ॥३६॥ योपि न जानाति
तस्यापि कथयति भग्नातेन वलयानि ॥ अतिकरजुका वराकी अथवा प्रियतस्या हता
गया ॥३७॥ नूपामायागुरुकपोवनविशेषकपोलमूलेपीयतेधोमुखेनेककर्णवते शिवः
सेन लावण्य ॥३८॥ स्वेदार्द्रीकृतसर्वांगीगोत्रग्रहणेन तस्य सुभगस्य ॥ दूती वसंदिरां २१
तीतस्येव गद्गदं गलं प्राप्ता ॥३९॥ जन्मांतरेण चरणं जीवेन मदनतवापि ध्यामि ॥ यदि
तमपि तेन बालेन विद्धा सियेनाहं विद्धा ॥४०॥ निजपक्षारोपितं देहभारनिपुणं रसंत

भत्ता ।। विकास्यपी यते मालती कलिका मधुकरेण ।। ४१ ।। कुरुनाथ इव दयते पथिको माधव
स्य मिलितेन ।। भीमेनय हृस्वबातेन स्यन्दयमाना ।। ४२ ।। यावन्न कोप्य विकाशं प्राप्नोति यन्माल
तीकलिकामकरंदपानलुब्ध भ्रमर तावदेव मर्दय ।। ४३ ।। अकृतक्षत्तव कृते प्राप्नुरद्रात्रि
कुमयाक्षिसरा: ।। उत्प्रेक्षे लज्जाशीला ऽअद्यापि तया मकर्दमं ।। ४४ ।। राजतगलन्नेत्रा स्रख
लत्कुंडलत्रुटितहारलता ।। अर्द्धोत्पतिता विद्याधरीव पुरुषायितशीला बाला ।। ४५ ।। यदि रेभ्र
मसि भ्रमरस्व एवमिव कृष्ण सौभाग्यगर्विता गोष्ठे ।। महिलानां दोषगुणौ विचारयितुं अद्यापि न
क्षमासि ।। ४६ ।। संध्यासमय जलपूरितांजलिविघटितैकवामकरं ।। गौर्या: क्रोधयानोद्यातमिव
प्रमथाधिपं नमत ।। ४७ ।। ग्रामरण्ये पि प्रियास्वनुमरण गृहीते वेश्यासु ।। धर्मच्छेदे ष्वपि व
त्रभाया उपरि वलते दृष्टि: ।। ४८ ।। सुभगसहस्रा स्मराणामप्यस्ति विशेष: खलु जल्पितव्या
नां स्नेहमयानामन्योन्यउपरोधमयानां ।। ४९ ।। हृदयेभ्य: प्रसरंति यान्यान्यानि तानि वचना
नि ।। अपसर किमेभिर धरोत्तरमात्रभणितै: ।। ५० ।। कथं सा सौभाग्यगुणं मया समं वहति
निर्घृण त्वयि ।। यस्या ह्रियते नाम हत्वा चटीयते मह्यं ।। ५१ ।। सखि शंस सद्भावं पृच्छंती किम
शेषं महिलानां ।। वर्द्धंते करस्थिता एव वलया दयिते प्रोषिते ।। ५२ ।। भ्रमंति प्रत्यावर्तंते सि

द्युतेउत्क्षेमुंजस्यकरप्रसारयतिकरिणः पंकमग्नःस्यस्नेहनिगडायिता करिणी ॥५३॥
२२ रतिकेलिदलितनिवसनकरकिसलयरुद्धनयनयुगलस्य ॥ रुद्रस्य तृतीयनयनं पार्व
तीपरिचुंबितं जयति ॥५४॥ धावति पुरतः पार्श्वे योभ्रमति दृष्टिपथे संतिष्ठते ॥ नवल
तिकयातवहल्लिकसुहृद्भणनं वराकी ॥५५॥ कृत्रिममानंदपरं भ्राम्यमालंवध्वासखी
भिः ॥ प्रेक्षते कुमारीजारो हासोन्मिश्राभ्यामक्षिभ्यां ॥५६॥ शनकैर्लोलितांशुका
मदनपटलापुनर्निभेनवध्वा ॥ तधवल्लभ्रमपद्दिकामिवन्नणितांधरोतरूणी ॥५७
रतिविरामलज्जिता अप्राप्तवसनास्सहसेति ॥ अच्छादयंति प्रियतमालिंगनेन जघ
नं कुलवध्वाः ॥५८॥ प्रकटितसौभाग्यं गवापन्नपतगोष्ठमध्ये ॥ हृष्टवृषभस्य शृंगे
क्षिपुटकंडूयमानायां ॥५९॥ पत्रपसंभ्रमविक्षिप्तं रतिरंगे स्नेहलाया असत्याः ॥
नवरंगकं कुंजे ध्वजमिव हरतमविनयस्य ॥६०॥ हस्तस्पर्शेन जरद्गवापि प्रस्तौति शिवः
द्रागध्वकयुलोः ॥ अवलोकनप्रस्तवनशालां पुत्रकदोयस्याति ॥६१॥ मसृणं चंक्र २२
म्यमाणा पदे करोति किमिति मुखं भंग ॥ न नमस्यामेखलिका जघनगतं स्पन्दातिनख
पंक्ति ॥६२॥ संबाहनसुखरसतोषितेन ददतातं व करे लक्ष्मां ॥ चरणेन विक्रमादित्या

चरितमनुसिक्षितंतस्या॥६३॥पादपतनानांमुग्धेरभसवलात्कारचुंबितव्यानां॥दर्श
नमात्रप्रसन्नेमुक्तासिसुखानांबहूनां॥६४॥हेसुपनुप्रसीदेदानींपुनरपिसुलभानिरो
षव्यानि॥एषामृगाक्षिमाल्लीलोनोज्वलागलतिष्सणराात्रिः॥६५॥अपन्नानिकुला
निद्वावेयजनीतउन्नजिनेतुं॥गौर्याहृदयजोप्यवाशालिवाहननरेद्रः॥६६॥निस्क
धदुत्तरोहांपुत्रकमाप्यत्वांसमारोह॥आरूढनिपतितोःकेनपानकृताग्राम॥६७॥
ग्रामणीगृहेश्वश्वशुएकेवपाटलहहस्याये॥बाकुपाटलंचशीर्षदिवरस्यनसुंदरमेतत॥
॥६८॥अन्यासामपिभवंतिसुखेपक्ष्मलधवलानिकमलदीर्घाणि॥नयनानिसुंदरीणां
तथापिद्रष्टुंखलुनजानंति॥६९॥हंसैरिवतवचरणजलदभयसमयचलितविकल
पक्षैः॥परिशोषितमपश्माशापर्मानसगम्यतेरिपुमः॥७०॥दुर्गतगृहगृहिणीरक्षंस्सा
कुलत्वपसुपष्टदोहदश्रद्धापुनरपिउदकमेवकथयंति॥७१॥आताम्रलोचननां
प्रारूढभगरजघनानां॥अपराह्णमज्जनशीलानांकृतेनकामोवहतिचापं॥७२॥केउ
वेरिताःकेद्रनषंदुिताःकेनलुप्रगुरुभिभवाः॥नवरागिविलासिएपागसमनारेखा
इववहंति॥७३॥विरहेणमंदरेणेवहृदयंदुग्धोदधिमिवमथित्वा॥उन्मूलितानिरत्ना

म्होस्माकंरत्नानीवसुखानि॥७४॥अज्ञकरतेनतुष्यतिवक्रेय्योऽत्रायंकेविस्मयन्ति॥अ
२२ त्राभयपामय्या॥प्रियप्रियंकथंनुकर्तव्यं॥७५॥बहुविधविन्यासरसिकेसुरतेमहिलानांउ
पाध्याय॥शिक्षतेशिक्षितान्यपिसर्वस्त्रेहानुबंधन॥७६॥चलेवशीतेकिकल्पसिसम्प
23 मेवसत्ययानसंभवितः॥नखलुभवंतितस्मिन्दृष्टेसुस्थावस्थान्मंगति॥७७॥आसन्न
विवाहदिनेभिनवबधूमंगमोन्सुखमनसः॥प्रथमंगृहिण्याःसुरतंवरस्यहृदयेनसंति
घृते॥७८॥यदिलोकनिंदितपद्मंगलंयद्यभिमुक्तमपदं॥पुष्पवतिदूषणेनंतवतथापिम
मंरहातिहृदयेनिर्वाणं॥७९॥यदिनस्पृशसिपुष्पवतीपुरतःस्तत्किमितेवारितस्तिष्ठति॥
स्पृष्टासिचुलचुलायमानेधीवित्वस्माकंहस्तेः॥८०॥उज्ज्वलगरकश्वासितगुरुकाक्षीमा
घमंडनविलक्ष्या॥लज्जतेलज्जावतीसुभगसखीनामपिवराकी॥८१॥नाप्यितथापि
गुरुणापितामतिहृदयभरणगर्भस्य॥यथावियतनिधुवनंप्रियेस्तुषामुखंती॥८२॥ शिवः
अगणितजनापवादमपहसितगुरुजनंवराकय॥तवगलितदृग्भिनाशयातथावलिता २३
चिरंहृदितं॥८३॥हृदयंहृदयेनिहितंचित्रालिखितेवनतमुखेदृष्टिः॥आलिंगनकुःषिता
निकवलंस्वायंतेगानि॥८४॥अहंवियोगतन्वीदुःसहोविरहानलःचलंजीवं॥आदि

रूपत्तां किंसषि जानामि त्वमेव युक्तं ॥८५॥ नव विरहोज्ज्ञागरस्वप्नेपि न दृष्टा दर्शन सुखानि ।
वाष्पेन पथा विलोकमेहतं त्वयि ॥८६॥ अन्यापराधकुक्रूपितो यथा तथा कालेन गम्यं तेभसा
दं ॥ दृष्ट्वा त्वापराधे कुपितं प्रसादयिष्ये ॥८७॥ दृश्यपतेप्रिया लिभणसि सद्भाव: सुभगैस्तावदेव ॥
फालयित्वा हृदयं प्रेमकोदर्शयति कस्या ॥८८॥ उद्माप्रोता नितान नाभंति केप्पे सविशेसां ॥ दि
ज्ञानमं तिसुचिरं कूपटीकाद्रुचकापुरुषा: ॥८९॥ भग्नप्रियसंगमं कियद्दिवजोत्स्नाजलं नभ: ॥
स्सरसि ॥ चंद्रकरमणालनिफ़र: निवहपतनं न निस्तिष्ठति ॥९०॥ सुंदरसुवजनसंकुलेपि तद्दर्श
नं विमृगयंती ॥ अरण्ये द्रुव भ्रमति हृष्टि: वराकि कापः स्ममुद्विग्न: ॥९१॥ अनिकोपनास्व
पिस्वश्रूरोदित्तागतपति का यास्नुषया: ॥ पादयनत्तयाह्नयो रपि वलययोर्गलित यो
॥९२॥ रुदंति वाहो अरण्ये दु:स्सहरविकरणस्पर्शसंतषा: ॥ अतितारउद्दी विरुतै:
पादपा ग्रीष्ममध्याह्ने ॥९३॥ प्रथममनिलीनमधुकरीलुब्धालि कुलव द्वरंकारं ॥
अहिमकरकिरणनिकुरंबचुंबितं दृतिकमलवनं ॥९४॥ गोत्रस्वलनं श्रुत्वो प्रियेव मे
घ्ततस्याक्षणदिवसे मध्यमहिषस्य मल्लेव मंडनं पत्रूपवध्वा: प्रतिभाति ॥९५॥ महमहा
यते मलय चात श्वश्रू वीरयति मां गृहानिर्यंती ॥ अंकोठपरिमलेनापिय: खलुमत्त

स्समन्तलएव॥९६॥मुषप्रेष्कःपतिःस्त्रस्यासापिखलुसविशेषदर्शनोन्मादिता॥द्वावपिक्न
२४ तार्थोपृथिवीममहिलपुरुषमिवन्ये॥९७॥आपृच्छनविक्षायजायामुखनिरीक्षमानेन॥पु
24 थिकेनस्नेहषोकनिगडायतेनगंतुमेवनेष्टं॥९८॥सूचीवेधेमुत्रालंप्रक्षिपतादग्धलोकेन
॥एकग्रामेपिप्रियःसमाभ्यामक्षिभ्यामपिनदृष्टः॥९९॥पंचममन्तसमाघ्यंगाहानांशजंस्य
भावरमणीयं॥श्रुत्वयन्नविगतिहृदयेमधुरत्वंकिमपि॥५००॥अद्याप्येतावदेकंमांसंवा
रयप्रियसखिरुदती॥कल्येपुनस्मिनातेयदिममतान्नरादिष्यामि॥१॥राहितिव्याहर
तीप्रियतेपत्रपावनतमुख्याः॥द्विगुणोकेष्टितजघनपस्यलायाल्लज्जावनतंहसितं॥२॥
भारयसिकंनमुग्धेऽनेनप्रांतरक्तविषमेण॥भ्रूलताचापविनिर्गततीक्ष्णजंराद्धेक्षि
भल्लेन॥३॥दृष्टषायन्नदृष्टःसरलस्वभावमायच्चनालपितः॥उपरंयक्तःस्तदवज्ञा
तंकुड्सैः॥३॥तवदर्शनेसत्वप्पाशाव्दश्रुत्वाविनिर्गतायामी॥त्वयिव्यतिक्रांतेतानि शिवः
पदानिनवोढव्याजाता॥४॥ईर्ष्यामत्सररहिताभ्यांनिर्विकाराभ्यांमातुलिअक्षिभ्यांइ २४
दानीजनोनजनमिवानिरीक्ष्यतेकथंनक्षीयामहे॥५॥वातोद्धसिचपलविभाविताक्षदर
दृष्टदंतमार्गेणचलातोष्यतेनिधानकलत्रास्यिवमुखेन॥६॥हृदयेवससिनकरोपि

मसुंतथापिरभेरम्मितानीः ॥ त्वाकयसेयुवतिस्वभावगलितधैर्याभिरस्समिः ॥ ७ ॥ अन्य
रयिकिमपिप्राप्यसिमूढमास्यदुःखमात्रेण ॥ हृदयपराधीनजनामिक्षुलतवकियमेतत्
॥ ८ ॥ द्वेष्योसिजीवयासुलाधिकतरंसावध्वभारवल्लुतवइतिज्ञात्वामयानेर्पितंदग्धप्रेमणः
॥ ९ ॥ साआमसुभग्णुणरूपशोभाशीला अमनिगुणाहंभणतस्यायोनसदृशः किसस
वेजिनोमयतां ॥ १० ॥ सदसदुःखंचयागृहस्यजानंती ॥ ताःपुत्रकमहिलान्नेशाजराम
नुष्याणां ॥ ११ ॥ हसितैरूपालंभाअसुयचारैःखेदितव्यानि ॥ अन्नुभिकलहरणमार्गः
सुमहिलानां ॥ १२ ॥ उम्नायोमादीयंतांलोकविरुद्धइवनामकृत्वा ॥ संमुखापतितेकःपुन
र्दृस्यदृष्टिनयात्यति ॥ १३ ॥ स्वाधीनप्रियतमोदुर्गतोपिमन्यतेकृतार्थमात्मना ॥ प्रियर
हितःपुनःपृथिवीमपिप्राप्तोदुर्गतएव ॥ १४ ॥ किंरादिषिकिंचस्वपिन्ति वृकुष्यासिसुल
न्ववैस्यकस्यप्रेमविषमिववित्रामसंज्ञाकोरोद्धुंक्रोति ॥ १५ ॥ तेचसुवानस्ताग्रामसंपद
स्त्वास्माकंतारुण्यं अरण्यानकमिवलोकः कथयतिचयमपितन्छणम ॥ १६ ॥ वाष्पौघ
भतगंडाधरयाभणितंविलक्षहसनशीलया ॥ अद्यापिकिंरुष्यतेशापथावस्थांगतं
प्रम ॥ १७ ॥ वर्णेधृतलिप्तमुखींयामामस्याहरणचुवन् ॥ इदानीसभूषणभूषितामपि

अत्यस्माग्रतैस्यन्नान्॥१८॥नीरवपटप्रावृतांगीतिमारवन्वेनांपरिहरिष्यसि॥पटांत्रुक
२५ मपिनद्धंरते पनीयलग्नव॥१९॥सत्यंकल्महेसुरतारंभाः पुनर्नवाभवंति॥मानः पुनर्मन
25 स्विनिगुरुकं प्रेमविनाश्यायति॥२०॥मानोन्नततयाऽकारणंकारणंकुर्वस्या॥अदर्शनेन
प्रेमविनाशितंप्रेमवदेन॥२१॥अनुकूलमेवक्तुंचकुचक्षभवद्भेपिद्वेष्यपि॥कुपितंवा
प्रसादयितुंमिशस्तेलोकरुवतः॥२२॥लज्जासत्वाशीचरवण्डितं अपशोषणेदत्ता॥
यस्यकृतेनप्रियसखिसरणंवजानोजात॥२३॥हसितमदृष्टदंतंभ्रमितमनिक्रांतदेहली
देशं॥दृष्टमनुत्क्षिप्तमुखमेषमार्गःकुलवधूनां॥२४॥धूलिमलिनोपिपंकांकितोपिलग्न
रचितदेहभरणोपि॥तथागजेंद्रोगुरुत्वेनढक्कांसमुद्भासित॥२५॥वंदस्त्रिविकिमित्तिन
गम्यतेकोगर्वोयेनसमस्तगमनासि॥अदृष्टंतसहसनशीलया जल्पितंचोरोन्नास्य
सि॥२६॥स्थूलाश्रुभीतदितंसपत्नीवर्गेरापुष्पवस्याः भुजापरंपत्युःप्रेक्ष्यशिरोलग्नवर्ण
धत्तलिंगं॥२७॥लोककः खिद्यतेखिद्यतेखिद्यतुवचनीयंभवतिभवतुतन्नाम॥एहिनि शिवः
षीदवार्श्वेपुष्पवतिनैतिश्मेनिद्रा॥यांयांप्रलोकयामिदशंपुरंतोलिखितएववदनूपसत २५
त्र॥तवप्रतिमापरीपाटीवहतीवसकलंदिशाचक्रं॥२८॥अयसरातिधुनोतिशाषांषो

षामुषरः पुनः समुच्छ्वसिति ॥ जंबूफलं न गृह्णाति भ्रमर इति कपिः प्रथमहृष्टः ॥ नस्पृशा
ति हस्तेन कपिः कंडूयनमयेन पत्रलेन निकुंजे ॥ दूरस्तं बित गुच्छुविं वानर हिस्यं ॥२९॥ सर
सापि शुष्यत्ते व जानाति दुःखानि मुग्धहृदयापि ॥ रक्तापि पांडुरेव जाता वराकी तव वियो
गः ॥३०॥ आरोहति जीर्णकुज्जकं प्रियं पत्रपतवछरी त्रपुसी ॥ नीलोत्पलपरीमलवासि(
तायाः शारदः सदोषः ॥३१॥ उत्पथप्रधावित जनः प्रविजृंभित कलनकलभत्तन्नर्दः ॥ अ
हो स एव क्षणः स्तेन विना ग्रामदाह इव ॥३२॥ उन्नप पवनान भवति कस्य पार्श्वे स्थित
न ध्वजेन ॥ शंका न मसानुपादपल्लवित चोरेणेव स्खलेन ॥३३॥ असमाप्तगुरुककी
र्य इदानीं पथिके गृहं निवर्तमाने ॥ नवप्रावृट्पितृश्वसः हसतीव कुटजाट्टहासैः ॥३४॥
दृष्ट्वा वनवर्त्तो मेघानामुक्ता जीविताशाया ॥ पथिकगृहिण्यादि भावदितमुखमप्रलेकित
ः ॥३५॥ अविधवालक्षणवलयं स्याननपसुः पुनर्गलितं ॥ सखी सार्यस्वमनस्वि
न्या वलयप्रकारको जातः ॥३६॥ पथिकं वधूकुड्यांतरगलितजलार्द्रगृहे अनार्द्रमपि ॥
उद्दिशामविरतबाष्पसलिलनि वहेनार्द्रयति ॥३७॥ जिह्वायां कुर्वंति प्रियं तरति हृदये स
निर्वृत्तिं कर्तुं ॥ पीड्यमाना अपि रसं जनयंइक्षवः कुलीनाश्च ॥३८॥ दृश्यते न नूतनमुकु

स्नेश्चश्रुनेच वातिमलयगंधवाहः प्राप्तं वसन्तमासं शंसति उत्कंठितं चेतः ॥३९॥ अम्रव
२६ नेभ्रमरकुलं न विना कार्येणोत्सुकं भ्रमति ॥ कुतो ज्वलनेन विना धूमस्य सिखा दृश्यते ॥४०॥
दृप्तिमग्रामसुललितो धाम्यान्धुःशीधुगंधितं वदनं ॥ मदने एतावदेव प्रसाधनं भवति तरुणा
26 नां ॥४१॥ ग्रामतरुण्यो हृदयं हरंति छेकानां स्तनभारवत्यः ॥ मदने कुसुंभरंजितकंचुकाभ
रणमात्राः ॥४२॥ आलोकयन् दिशाः श्वसन् जृंभमाणः गात्रं रुदन् ॥ मूर्छयेत् न स्खलन् पथि
कः कं ते प्रवसितेन ॥४३॥ दृष्ट्वा तरुणसुरतं विविधविलासैः करणैः शोभितं ॥ दीपोपि तन्मत
मनागतमपि तैलं न लक्षयति ॥४४॥ पुनरुक्तकरास्फालनोत्पतद्वोलिखकपोडनश्रुतानि
यूथाधिपस्य मातः पुनरपि यदि नर्मदासहते ॥४५॥ वृद्धश्चुनको विपन्नः श्वश्रूर्मत्ता पथि
नसुरथ्या ॥ कार्पासोपि मदिनो म्हित्रोणखलु कस्य संसक्तः ॥४६॥ सवचन्द्रह मुखो त्वमि
तानन पिबति प्रियमुखवितीर्णस्तोकं रोषबाधमिव परिप्रयमानिनी मदिरां ॥४७॥ गिरिस्तोत शिवः
इव भुजंगमहिषो जिह्वया लेढि संतप्तमहिषस्य कृष्णप्रस्तर उरः इति पिबति सालं ॥४८॥ पंज २६
रसारिकां सखि न नयसि किमनो रातिगृहात् ॥ विश्रंभजल्पितानि षालोकानां प्रकथय
ति ॥४९॥ एतावन्मात्रग्रामणीपति भिक्षेति किमति मां भणसि ॥ धार्मिककरंजकपत्री

वसितदपि त्वे वकुकिं ॥५०॥ यांत्रिकगुरुविस्मरय सेन च मेडुच्छुयां वाहयसि पत्रं ॥ अरसिक किं
न जानासि नरसेन विना गुरुर्भवति ॥५१॥ प्राप्तनितंबस्पर्शो: स्नानोत्तीर्णाया: श्यामलांगया: ॥
जलबिंदुभिश्चिरात्स्तदंतिवंधस्येव भयेन ॥५२॥ प्रामांगणनिगदितकूलपक्षवटतबहूरमनु
लग्न ॥ उत्तीर्णतीव्रकरभोगिकोपि ग्रामोन छिद्य ॥५३॥ स्पर्शदग्धं चणकानष्टा: सयुवति
क्रांत: श्वश्रूरपि गृहे कुपिता भूतानामिव वादिनो वंद्या: ॥५४॥ पिसुनयंति कामिनीनां जल
निलीना प्रियावगूहनसुखं वां कंटकितपोलच्छन्ननिश्वासाश्लीलि वदनानि ॥५५॥ अभिनव
प्रावृड्सितेषु शोभते श्यामापितेषु दिवसेषु ॥ रभसप्रसारितग्रीवाणां नृत्यं मयूरवृंदानां
॥५६॥ महिषस्कंधविलग्नं घूर्णते श्रृंगाहतं सिमसिमायमानं ॥ आहतवीणाउंकारं मत्ता
द्भुमुखवरं मत्तावृदं ॥५७॥ राजंते कुसुमदलनिश्चलस्थितामत्तमधुरतिकाया: ॥ त्राशिक
रनिष्पेषप्रनाशितस्य ग्रंथरमिरस्य ॥५८॥ पतूपतनरुकोटरातिश्रृंमंतीपुत्र्रुकानां रिक्षा
स्तिं ॥ शारदज्वलितइवद्रुम: पितमिवसस्तोहितं वमति ॥५९॥ धाराधुयमानमुषालंवि
तपक्षानिकुंचितग्रीवा: ॥ वृत्तिवेष्टनेपु काका: श्लाहिताइ वद्दंत्रंपंते ॥६०॥ नापितयाना
लयंती हृदयं धुनाति नीअधिकं ॥ यथा धुरविजृंभितगुरुकरोषमध्यस्य भणिते ॥६१॥ गंध

माजिघ्रमाणाकपद्मकदंबानांवाष्पाम्भःदस्स॥आन्नवसिहितीपथिकसुवकगृहिर
२७ णीमुखमानप्रेक्षिष्यसे॥६२॥गर्ज्जमभैवोपरिसर्वस्यास्मन्नेोहृदयस्य॥जलधरलग्नाम्ना
लकांमारेमारपिष्यसित्तांवराकी॥६३॥पंकमलिनेनसौरेकयापिनादत्तजानुचलनेन
27 ॥पंके॥आनंदातेहलिकःपुत्रेणेवशालिक्षेत्रेण॥६४॥कथंमेयदीणातिकालेषुलसं
गोभविष्यतीतिचिंतयन्॥अवनतमुखःसंशोकोरोदितिवशालिशालस्तुशारेः॥६५॥
संध्यारागावस्यागितोस्मृपतेगगनेप्रतिच्छंदः॥रक्तकुंकुमांतरितःस्तननतमुखःशोरेष
इवनवबध्वाः॥६६॥अपिदेवरकिंनप्रेक्षसेआकाशांकिंमुधाप्रलोकयसिजायावाकु
मूलेईचंद्राणांपरिपाटी॥६७॥वाचाकिंभणतांकियन्मात्रंवालिरव्यतांलेप्येतवविर
हेपदुःखंतस्यत्वमेवगृहीतार्थ॥६८॥मरनाग्नेरिवधूमंमोहनपिच्छिकामिवलोकदृष्टः
यौवनध्वजंइववधूमुग्धावहतिसुगंधचिकुरभारं॥६९॥रूपंकथितमेवतस्याशेषमु शिवः
रुषेनिवर्तितासेला॥बाष्पार्द्रेणास्याअजन्यमानेनापिमुखेनः॥७०॥वहदरविंदमंदिर २७
मकरंदानंदितारहालिः॥उणऊणापतेकृष्णसेरवलेवमधमासलक्ष्माः॥७१॥कुस्पक
रोवहुपुण्यफलेकतरोस्तवविभ्रमिष्यति॥स्तनपरिणाहमन्मथनिधानकलशाइवप्ररोहः॥

॥७२॥ चोराः सभयसतृष्णं पुनः श्चेत्रायंति दृष्टी॥ अहिरक्षितनिधिकलशमिव प्रौढ
पतिकास्तनोत्संगे॥७३॥ उद्वहति नवतृणांकुररोमांचप्रसाधितान्यंगानि॥ प्रावृट्स्व
क्ष्मापयोधरैः परिप्रेरितो विंध्यः॥७४॥ आमद्दहस्वामनास्त्रीमुखराजरत्नंकबोजसंश्लिनो
रे॥ अन्यनदीनामपरेवायास्तथापि अन्ये गुणाः केपि॥७५॥ दुर्जनअस्यानिरीक्षितपरि
णतमात्सूरसप्रभोस्तनौ॥ तुंगो सत्पुरुषमनोरथा विषहृदये मांतो॥ ७६॥ हस्ताहस्ति१
ग्रहमहामिकयावर्षागमे मेघैः॥ अहो किमपि रहसंक्षन्वमिव पिनभोगरंगलयति
॥७७॥ कियन्मात्रं भविष्यति सौभाग्यं प्रियतमस्य भ्रमणशीलस्य॥ महिलामदननु
क्षुधाकुलकराक्षविक्षेपवेपमानं॥७८॥ प्रहिणीमुपगूहस्वरे कुः कुटत्राचेन कुटि
तिप्रबुद्धः परवसतिवासशंकाशी निजेपि गेहे मानैषी:॥७९॥ खरपवनरयमस्तर
स्तितगिरिकूटायतनभिन्नदेहस्य॥ धुकधुकायते जीवइव विद्युत्कामेघस्य॥८०॥
मेघमहिषस्य ज्ञायते उदरे सुरचापकोटिभिन्नस्य अंदरतः सवेदनमंत्रमिव प्रलंवते
विद्युत॥८१॥ नच पश्चवं विषण्णाः पथिकाः प्रेक्षंते नूतवृक्षं॥ कामस्य लोहितपुंखरा
जित हस्तभल्लमिव॥८३॥ महिलानामेव दोषो येन प्रवासगर्वितः पुरुषाः॥ छिद्रया

वन्नम्रियंतेतावन्नविरहाः समाप्यंते ॥ ८३ ॥ चालनकहे व्रजलघुमध्यतेत ववराकिका
२८ 28 चिलंचेनसातवदर्शनेनापिखलुजीविष्यतिनास्तिसंदेहः ॥ ८४ ॥ तपनशीलप्रसृ
तकुलवहज्वालालिप्रदीपितेवनाभोगे ॥ किंशुकवनमितिकलयित्वामुग्धहरिणो
ननिष्क्रामंति ॥ ८५ ॥ निधुवनशिल्पंनवयासारिकयोश्चापितमस्माकंगुरुपुरतः ॥
पथातांवेल्लोमातर्नजानीमकुत्रव्रजामः ॥ ८६ ॥ प्रसभ्नोसुकुसुदलोल्लसन्मकरंदयात
लपटः ॥ तन्नास्तिकुंदलिकायांयन्नभ्रमरइतिपततुं ॥ ८७ ॥ सकोपिगुणोतिश्यायोन
जानीमोमातुलिकंदलतिकायाः ॥ अक्षिभ्यामेवपातुंअभिलष्यतेयेनभ्रमरैः ॥
८८ ॥ एकैवरूपगुणोग्रामदुहितासमुद्वहति ॥ अनिषनयनसकलोपपादे
वीकृतोग्रामः ॥ ८९ ॥ मन्येआस्वादरागवनप्राप्तः प्रियतमाधररसस्य ॥ त्वद्दशैर्ये
नरत्नाकरादमृतंसमुद्धृतः ॥ ९० ॥ करलोकहंनिश्चितभन्नममहितयाहरिणा शिवः
अदर्शनः प्रियोविषितीतिवल्लित्वाचिरंदृष्टः ॥ ९१ ॥ चिषामिवस्थितपकेका २८
मदर्शनेतस्यातवन्नानुगृहिएषाकबोनमार्थितः पाथिकानांदृष्टिंभेरुद्दती ॥ ९२ ॥ मा
साकारीलालितोध्वपितवाकुमूलाभ्यांतरणहृदयानि ॥ उच्छ्वनातिमध्यास्थितानिक

सुमानिद्रन्नायंति॥९३॥मध्यः प्रियः कृतुर्वंयमस्सुवानःसपत्नः॥यथायथावर्द्धतेस्त
नौततार्स्क्षीयंतेचव्याधाः॥९४॥मालाकार्यासुकुमारवाहूमूलावलोकनसतृष्णः॥
अलीकमपिभ्रमतिकुसुमार्घपृच्छान्नीलपयोसुलयुवा॥९५॥अकृतज्ञघनवर्णौघ
नयनोत्तरितत्तरणिकरकरनिकरं॥यद्दिरेखानीरमपिनस्मरसि॥९६॥मंदरमपि
नजानातिहलिकनंदनोदृढदग्ध्याम॥गृहपतिसुताविपयेतेऽवेद्यकेकस्यशंसाऽ
म॥९७॥एकत्रममपरिक्षणंप्रकारसंमुखेकुरंगमिथुने॥व्याधेनमसुविगलद्बाष्प
धौतंधनुर्मुक्तं॥९८॥नसुभगविलंबक्षणंभणामिकस्य॥अपिकृतेनालमथवाअ
विचारितकार्यारंभकारिणीम्रियतांनभसिष्यामि॥९९॥भोगिनीवतमोदकभक्ष
णाडुःशीलितोहलिकपुत्रः॥इदानीमस्यमोदकानामंक्षिविकारंददाति॥७००॥रसिक
जनहृदयदयितेकविवात्सल्यमुखसुकविनिर्मिते॥सप्तसतिकेसमाप्तंषड्वर्गाण्यात्रात
वमेतत्॥१॥प्रसुषमयूषावलिपरिमल्लनसमुच्छ्वासलत्राणां॥कमलानांरजनिवि
रामेआमोदश्चनीर्मदहमहायते॥२॥वातोद्वेलितावरेस्थगस्फुटरंतमंडलंजघनं॥वद्
कारकपतिंमारवलुपुंस्त्रिजनहास्यंकुरु॥३॥विभ्वस्तहसितपरिशंकितानांप्रथमेज

लांजलिर्दत्तः ॥ पश्चाद्ध्यानगृहीतः कष्टं वभारेनिमज्जन ॥४॥ गमिष्यति तस्य पार्श्वे सुंद
२९ रिमालरवईतांमृगांकः ॥ दुग्धेदुग्धमिवचंद्रिकायांक प्रेक्षते मुखं ते ॥५॥ यदि क्रुध्यति
क्रुध्यतु नाम मातुलि परलोकव्यसनी लोकः ॥ तथापि चलाज्ञा मणीनंदनस्पदवनेवलति
29 दृष्टिः ॥६॥ गेहमिवतरहितं निर्झरकुहमिवसलिलशून्यं ॥ गोधनरहितं गोष्ठमिवतस्याव
दनं तव वियोगे ॥७॥ तवदर्शनिनजनितोस्या लज्जावत्सानुरागः दुर्गतमोनोरथइवहृद
यएवयाति परिणामं ॥८॥ यतनूयते सात कृते न विंयेन प्रष्ठसि हसन् ॥ एषाग्रीष्मेमम
प्रकृतिरितिभणित्वावरुदिता ॥९॥ वर्णक्रमरहितस्याप्येषमुणकेवलं चित्तकर्मणः ॥
निमिषमपियन्नमुंचति प्रियोजानोगाढमुपगूढः ॥१०॥ अभिभक्तसंधिवंध्यमरसो
द्भेदपानलुब्ध ॥ उद्वेष्टितुं जानाति खंडयति कलिकामुखं मरः ॥११॥ दरवेपनशीलोरु
युगलासु मुकुलिताक्षीषु लुलिकुरासु ॥ पुरुषायितशीलासु कामः प्रियासु सज्जायुधो शिवः
वसति ॥१२॥ यद्यतेनसुषायते तत्तन्न करोमि यन्न यायतं ॥ अहमेव यन्न सुखयेत्सुभ २९
गयत्किममायतं ॥१३॥ आचारविसंवादं सकलावयनानां करोति हतलज्जा ॥ श्रवण
योपुनर्गुरुसंन्निधावपिनन्निरुणद्धि नियोगं ॥१४॥ किं भणतमांसरवामामत्रियस्वइक्ष्यते

सज्जीवंस्याकार्यालापएषस्नेहमार्गनराणवनभवति॥१५॥एकाकिमृग्यः दृष्टामृग्यातथा
प्रलोकितसत्वरस्राया॥प्रियजायस्ययथाधनुःपतितंस्त्राधहस्तात्॥१६॥नलिनीषुभ्रम
सिपरिमलसिसप्तलामालतीमपिनोमुंचसि॥तरलत्वातवाहोमधुकरयदिपाटलाहर
ति॥१७॥ह्मुयुलवकपारकपिकंमस्तलकूसविशेषनीलकंचुकिका॥धवलाक्षाणिसत्व
स्त्राः पिबंतिदयितानामिवमुखानि॥१८॥रक्षतिपुत्रकेनावक्षोदकंप्रत्तीक्षमाणा॥अश्रु
भिःपथिकगृहिणीआर्द्रयमानांनलक्ष्यति॥१९॥शरदिसरसपथिकजलानिकामल
जलानिसुरभिगंधीनि॥धवलक्षीणिसत्वस्त्राःपिबंतिदयितानामिवमुखानि॥२०॥अ
भ्यंतरसरसाउपरीविशुष्कवद्धपंका॥चंक्रममाणेजनेसमुच्छसंतीवरथ्या॥२१॥मुखंपुं
डरीकच्छायायांसंस्थितोपश्रपतराजहंसांविवक्षणेपिष्टकुट्टनोच्छालितधूलिधवलो
स्तनोवहति॥२२॥तथातेनापिदृष्टातयापितथातस्यप्रेषितादृष्टिः॥यथाद्वयोरपिस
मयेवनिवृत्तरतानिजातानि॥२३॥वापिकापरिशोषणकंजयपत्रकर्षणसुलभसंके
त॥सोभाग्यकनकषपदग्रीष्ममाकथमपिहस्यियिष्यसि॥२४॥दुर्भिक्षितरात्नयरीस
कै वृष्टोसिस्तरेतावत्॥यावत्तिर्लमात्रवर्तसिमकत्तकात्तवमूल्यकप्पा॥२५॥यपाचिं

तवतिपरिजनआशंकतेयथाम्यतस्यमतिपृष्ठ:वालेनापिग्रामणीनंदनेनतथारक्षिता
३० पत्नी॥२६॥अन्येषुपथिकपृच्छ्याधयुत्रेषुएग्राद्यमोलि॥अस्माकंग्याधयुवाहरिणेषु
धनुर्नमयति॥२७॥गजवधूवैधव्यकर:पुत्रोमेएककांडविनिवासि॥तथास्नुषएशाया
30 शोभितोयथाकांडवरंडकंवहति॥२८॥पविध्यारोपणोत्थायंपत्नीमाकरोनुग्रामणीःवसि
ति॥प्रसुज्जीवितोयथाकथमपिभ्रणोतितदाजीवितंमुंचति॥२९॥संदिशतिम्रियमाणः
पुत्रंपत्नीपतिःप्रियत्नेन॥ममनाम्नायथात्वंनलज्जासितथाकरिष्यसि॥३०॥अनुरम
णप्रस्थितायाःप्रत्यागजीवितेप्रियत्तमे॥वैधव्यमंडनंकुलःवध्वाःसौभाग्यकंजातं॥३१॥
मधुमक्षिकयादष्टंदृष्टामुखंप्रियस्योच्छूनोष्ठं॥ईर्ष्यालुपुलिंदीरक्षच्छायांगताअन्यां॥३२॥
धम्मावसंतिनिशंकमोहनेवहलपतलवेने॥वातांदोलनाऽवनमितवेणुगहनेगिरि
ग्रामे॥३३॥प्रोत्फुल्लघनकदंबानिधौतशिलातलामुदितमयूराः॥प्रसरंतोउरमु ।शिवः
खराउत्साहयतेगिरिग्रामाः॥३४॥तथापरिमलितागोपनस्तेनहस्तमपियानाऽपि ३०
ते॥सैववधूनरिदानीप्रक्षीस्वकुटदोहिनीजाता॥३५॥धवलोजीवितातवकृतेधवल
स्यकृतेजीवंतिहृष्टयः॥जीवगत्स्माकमपिजीवितेनगोष्ठंत्वदायतं॥३६॥आजिन

च्चतिस्पतिचुंबनस्यापयतिहृदयेजनितरोमांचः जायाकपोलसदृशंभ्रमसध्वंपथिको
मधूकपुष्पं ॥३७॥ पत्रपमकंपते मोघं भुजंगक्कतोकटलायत्रायां ॥ अवकार धाराश्राद्धा
तुकेनषीर्श्वविनगजेन ॥३८॥ कमत्रेमुंचन्मधुकरपक्ककवित्थानांगं धस्तोभेन ॥ आ
लेरव्यतस्लपामरइवस्पृष्टाज्ञास्यसि ॥३९॥ गीयमानेमंगलमायकाभिःवैरगोत्रदत्त
कार्णयाः श्रोतुमिवनिर्गच्छतुपत्रपातभविष्यद्ध्वारोमांच ॥४०॥ मन्येआकर्णयंतः
आसन्नविवाहमंगलोकीतयुवभिःसमंहसतिमांवेतसनिकुंजाः ॥४१॥ उपगतच
तुर्थमंगलभविष्यद्वियोगसविशेषलग्नाभ्यां ॥ तस्यावरस्यचस्वेदाश्रुभिःकल्पितभि
वस्ताभ्यां ॥४२॥ नचदृष्टिनयतिमुखंनस्पृष्टंददातिनालपतिकिमपि ॥ तथापिखलु
कमपिरहस्यंनववधूसंगःप्रियोभवति ॥४३॥ अलीकसुप्तेवलतिकेवरनवव
ध्वावेपमानो ॥ संवेष्टितोरुसंयमितवस्त्रगंथितोहस्तो ॥४४॥ पक्ष्माणानभएणजि
गृहीताप्रस्फुरस्तिचुंबितारोदिती ॥ तूष्णीकानववधूकृतापराधोनोपगूढा ॥४५॥ त
तएवभवंतिकथाविकसंत्तितत्रतत्रसमीपंते ॥ किंमन्येमातृष्वसर्युकयुवकायंग्रा
मः ॥४६॥ यानिवचनानिन्वयंजल्यामस्तानिजल्पतिजनोपि ॥ नान्येवतेनप्रजल्पिता

नि हृदयं सुखयति ॥ ४७ ॥ सर्वादरेण भण्यत प्रियं जनं यदि सुखेन वः कार्यं ॥ यो यस्य
३१ हृदयदयितं तन्न सुखं यत्र नास्ति ॥ ४८ ॥ दृश्यमानो दृष्टिसुखः चिंत्यमानो मनोवल्लभश्च
नो ॥ उल्लाप्यमान श्रुतिसुखः प्रियो जनो नित्यरमणीयः ॥ ४९ ॥ स्थानभ्रष्टाः परिगलयौ
–उन्नतिपरित्यक्ताः वयं पुनस्थाविरायपयोधराद्भवोदूरगणिनिषण्णा ॥ ५० ॥ प्रत्यूषागतर
ञ्जमान देहस्त्रीलोकलोचतानंद ॥ अन्यत्रक्षपितषर्वनमो भूषण दिनपते नमस्ते ॥ ५१ ॥
विपरीतसुरतलंपट पृच्छसि मम किमिति गर्भसंभूतिं ॥ अपघटते कुंभमुखे जतल्लवकणि
कपि किं तिष्ठति ॥ ५२ ॥ संकुचंति अरुणमितेउदितिसूर्येपि विकसति क्रमे ॥ ग्निग्निरैदरि
कुटुवद्धव भवति कमलानां रिंछोलि ॥ अल्पासन्नेपि कुले समं परशोद्यातरुणगीपी
भिः ॥ वर्द्धमानमधुमथेन संबंधानि क्रियंते ॥ ५३ ॥ यद्यद्द्वालिषतिमनः आज्ञावल्लि नि
हृदयफलके ॥ तत तद्वालट्विधिनिभ्लतं हरिलापमाप्ति ॥ ५४ ॥ अनुभूतः करस्पर्शः सक शिवः
लकला पूर्णो पूर्णिमा दिवसे ॥ द्वितीयायां संगकृथां गकेदानीं तव वंदामहे चरणौ ॥ ५५ ॥ ३१
दूरांतरिते प्रियतमे कथमपि निवृत्ते मम नयने हृदयं पुनस्तेन समं अद्यापि अनिवारितं
भ्रमति ॥ ५६ ॥ तस्य कथाकंटकिता शब्दाकर्णनं समपरस्तनकोपे ॥ संमुखावलोकन वेप

नश्रीलोउपगूढा किंप्रयत्स्यसे ॥ भरनमितनीरुन्धाशाखाग्रस्खलितचरणार्धविधुतप
क्षपुटाः ॥ तरुषिषरेषुविहंगाः कथंकथमपिलभंतेसंस्थानं ॥५८॥ अधरमधुपानघू
र्णमानयायद्विचरमितोसिअविशेषः ॥ अंसस्त्यस्तहस्ताश्रीलावार्कुंशिक्षणश्रीलेतिमा
नाप्यमंस्यसे ॥५९॥ गजगंडकगवयसरभसेरिभशार्दूलारिक्षजातीनां ॥ स्तनौव्याध
वध्वाअभयंददातुमिवनिषंते ॥ खादेनेनपानेनचतथागृहीतामंडलासस्या ॥ यथाजारम
भिनंदतिषभषतिगृहस्वामिनिप्राप्ते ॥६०॥ कर्षलाक्ताष्टंपद्मामिध्येपिविकटकोदंडं ॥ पति
मरणदुःखाधिकंव्याधनेरोदिताश्वश्रूः ॥६१॥ वयंच्युतजुकश्रीलाः प्रियोपिप्रियसखिवि
कारपरितोषनखलुस्त्वन्मंचकापिगतिवापिज्ञाकथंमेध्यंतां ॥६२॥ धवलोपियद्य
पिसुंदरस्तथापित्वयामरंजितंहृदयं ॥ रागभक्तेपिहृदयेसुभगनिहितोनरक्तोसि ॥६३॥
चलुपयाहताविदलितसहकाररसेनसिक्तदेहस्या ॥ कीरस्यमार्गलग्नंगंधोधंभ्रमतिभ्र
मरकुलं ॥६४॥ श्वश्रूरत्रनिमज्जतिअत्राहंअत्राहंअत्रपरिजनः संकलयपथिकरात्र्यं
धमाममशयेननिमज्जिष्यसि ॥६५॥ परितोषसुंदराणिसुरतेषुलभ्यंतेयानिसौख्यानि
तानिपुनर्विरहेखादितोज्झाणीतिक्रियंते ॥६६॥ मार्गेमेवल्लभमानोहाराः पीनोन्नत

योस्तान्नयो ः ॥ उद्विग्नोभ्रमतिउरसियमुनानदीफेनपुंजइव ॥ ६७ ॥ एकेनापिपटीवीजा
३२ कुरेणसकलवनराजिमध्ये ॥ तथ्यातेनकृतआत्मयथोद्वयोस्ततेस्तल्लतस्य ॥ ६८ ॥ येये
गुणिनोयेआचारिणोयेचिरस्थविज्ञाना ः ॥ दारिद्र्येविचक्षणतेतेषांत्वंसानुगोसि ॥ ६९
॥ यदिवतुवीपस्सिसुंदरसकलतिथिचंद्रदर्शनि ॥ सुखानातःन्मस्रणांमुच्यमानकंचुक
खक्षस्वमुखंतस्या ॥ ७० ॥ समविश्रामनिर्विघ्नाशा ः समंततोमदमंदसंचापरा ः ॥ अभि
राज्ञविध्यतिपंथानोमनोरथानामपिर्लंध्वा ॥ ७१ ॥ अतिदीर्घानिवध्वा ः षीर्षेदृश्यंते
वंशपत्राणि ॥ भणितेभणामिरवश्रुयुष्मकमपिपांडुरोपटं ॥ शरच्छाल्मितनभणितंस्वं
धंधूनयित्वाजीर्णेहरिलेनगीयतांपुनरपिगीयतांपुनरपिगीयतांयावच्चकंठस्थितो
जीवा ॥ ७२ ॥ अकस्मादोषणंक्षणप्रसारनमल्लीकवचनिनिर्वधंउन्मरसंतापः पुत्रकप
दृवीस्नेहास्य ॥ ७३ ॥ पिवतिकर्णोजलिभ्यांजनरवमिलितमपितवसंतापं ॥ दुग्धजलसं शिवः
मिश्रितंसावालाराजहंसीव ॥ ७४ ॥ अतिऋजुकेनलज्जासपत्नुंतीप्रियस्यचरतानि ॥ स ३२
र्वागसुरभेभरुवकस्यकिंकुसुमऋद्धिभिः ॥ ७५ ॥ मुग्धेअप्रतिपंत्तीप्रवल्लाकुरुवर्णे
नोहितो ॥ विधोतधातुरागाकिमितिस्वहस्तोपुनर्धावयसि ॥ ७६ ॥ पत्रूपसेधवपर्वतसद

ग्गानि॥ शोभंते सुतनुमादकानि शारदि सिताभ्राणि ॥७७॥ आपृच्छंते शिरोभिर्वलितै
--- निर्यंतः नि पश्चिम वलितप्रलोकितैर्महिषाः कुंजानि ॥७८॥ प्रोञ्छ स्वमुखं ताव
त्पुत्रिक वाष्पान्तरलविन्दोधरम लीयं माएव मुख ---रस्यामकरिष्यासि पुनरपि ॥७९॥
मध्ये यदनयं कं उभयपार्श्वेषु सरलकर्दमं ग्रामस्य पीर्षसीमंतिकमिव रथ्यामुखं जातं॥
८०॥ अपराह्णगतजामातुर्हियुगलपतिमोहनोत्कं ठेव ध्वागृहपश्चाद्भागमज्जनपिशुनोव
लयशब्दः॥८१॥ मुष्टिचपेटामोटितजर्जरकर्णस्य जीर्णमहत्तरस्य कर्षावंधएव पलायमान
हृदये समुत्स्खलति॥८२॥ आनंदातीवलंपस्तुः प्रहतेन पटहशब्देन॥ मंत्रिनलज्जसिन्दस
सिंदोभाग्यप्रकटीक्रियमाणे॥८३॥ मा व्रजति विश्रंभं एषां वकुन्चाटुकर्मनिपुणानां॥ व
र्तेत कार्यपराङ्मुखानां शुनामिव खलानां॥८४॥ अन्यग्रामप्रस्थितां कर्षती मंवानां पंक्ति
: वंटितसौभाग्यावर्जोशातं जीवितुमेशुनिका॥८५॥ सत्यं शं संसदेव रत तथा तथा चटुकार
केन शुनानिर्वर्तितकार्य पराङ्मुखत्वमिक्षितुं कुलः॥८६॥ निष्पन्नसस्यवृद्धिः खल
हृगायति पामरः शारद्विलितनवशालितंडुलधवल मृगांकासरात्रिषु॥८७॥ अभि
लषति कं जं स्नेहलालिवलयेन कलप्रगोप्याः करास्नातेरोधनत्तिर्यकुस्थितकोमला

श्चरणः॥८८॥दिवसेषुव्यतिसंकेतकमंगवद्धिनाग्नोंका॥आपांडुरावनतमुखीकस्तमेन
३३ संमंकलमग्पोयी॥८९॥नवकर्मिकेनहत्तयामरणेदृष्टाभकाद्दाहारी॥मात्कक्षेयोक्तेकाम्र
गृहेवशाकिनीमुक्ता॥९०॥दृष्ट्वाहरेनदीर्घप्रभातेवनेभ्युक्तुध्यतिहलिकः॥त्रसत्नीरह
स्यमार्गेतुषारधवलेतिलक्षेत्रे॥९१॥संध्याग्रहीतलांजालप्रतिमासंक्रातगौरीमुख
33 कमलं॥अलीकमेवस्फुरितोष्ठविगलितमंत्रहरननत्तं॥९२॥संकोचितइवनीवत
खंडंकृतद्व॥वर्षागमेनमार्गेगृहाभिमुखमनसापथिकेन॥९४॥सरभसनिर्गत
यापरिपथ्यामयात्वंनदृष्ट॥शीर्षाहलवलितभुजंगवक्रदेहग्रामे॥९५॥नवपूर्णि
मृगांकस्यसुभगकस्त्वमसि—एरुयमनसत्वंकासो—समयाप्रहोषरजमानीवजवा
द्य॥९६॥अपिपृथुलंवलकुभंगृहीत्वासमागतास्मिसखित्वरितः

समाप्ता सप्तसती